

ULUSAL ^{QD}SÜT
KONSEYİ

DÜNYA VE TÜRKİYE'DE
SÜT SEKTÖR İSTATİSTİKLERİ

2011

ULUSAL SÜT KONSEYİ

Üyesidir

DÜNYA VE TÜRKİYE'DE SÜT SEKTÖR İSTATİSTİKLERİ

HAZIRLAYANLAR

Dr. Elif TAŞDELEN, Selçuk AKKAYA,

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü

Büyük ve Küçükbaş Hayvancılık Daire Başkanı

Sayın Muhittin EYİMAYA'ya katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Kreative Direktör

Nilüfer DEMİREL

1. Basım - Mayıs 2012 ANKARA

Bu kitabın tüm hakları USK'ye aittir.

Kaynak gösterilmeksizin kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir yöntemle kopya edilemez, çoğaltılamaz, yayınlanamaz.

İÇİNDEKİLER

1. DÜNYA SÜT SEKTÖR İSTATİSTİKLERİ

10

1.1. HAYVAN VARLIĞI

10

1.1.1. Sığır Varlığı

10

1.1.2. Süt İneği Varlığı

10

1.2. SÜT ÜRETİMİ

11

1.2.1. İnek Sütü Üretimi

11

1.2.2. Manda Sütü Üretimi

12

1.2.3. Koyun ve Keçi Sütü Üretimi

13

1.2.4. 2011 Yılı Süt Üretim Tahminleri

13

1.3. DÜNYADA ENDÜSTRİYEL SÜT İŞLEME

14

1.3.1. Sanayiye Aktarılan İnek Sütü

14

1.3.2. Süt ve Süt Ürünlerine Genel Bakış

15

1.3.3. İçme Sütü ve Taze Süt Ürünleri Üretimi

16

1.3.4. Tereyağı ve Diğer Süt Yağları Üretimi

17

1.3.5. Endüstriyel Peynir Üretimi

18

1.3.6. Süttozu Üretimi

20

1.3.7. Konsantre Süt Üretimi

21

1.3.8. Peynir Altı Suyu Ürünleri ve Kazein Üretimi

21

1.4. DÜNYADA SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ TÜKETİMİ

22

1.4.1. Global Tüketim

22

1.4.2. Bölgesel Tüketim

22

1.4.3. Ürün Bazında Tüketim

23

1.4.3.1. İçme Sütü

23

1.4.3.2. Tereyağı

25

1.4.3.3. Peynir

26

1.5. DÜNYA SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ TİCARETİ

27

1.5.1. Giriş

27

1.5.2. Dünya Ticaret Hacmindeki Artış

27

1.5.3. Ürün Bazında Ticaretim Gelişimi

28

1.5.3.1. Peynir Ticareti

28

1.5.3.2. Yağlı Süttozu

29

1.5.3.3. Yağsız Süttozu

29

1.5.3.4. Tereyağı ve Sadeyağ

30

1.5.3.5. Peynir Altı Suyu Tozu ve Ürünleri

31

1.6. DÜNYA SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ FİYATLARI

32

1.6.1. Süt ve Süt Ürünleri Piyasa Fiyatları

32

1.6.1.1. 2010 Yılı

32

1.6.1.2. 2011'deki Gelişmeler

32

1.6.1.3. Çiğ Süt Fiyatları

32

1.7. FAO ve USDA'NIN DÜNYA SÜT VE

SÜT ÜRÜNLERİNE GENEL BAKIŞI

33

1.7.1. FAO Gıdaya Genel Bakış Raporu

33

1.7.2. USDA Dünya Süt Piyasası ve Ticareti Raporu

34

2. TÜRKİYE'DE SÜT SEKTÖR İSTATİSTİKLERİ

38

2.1. TÜRKİYE'DE SÜT SEKTÖRÜ

38

2.1.1. Hayvan Varlığı

38

2.1.2. Sağılan Hayvan Varlığı

40

2.1.3. Türkiye'de Süt Üretimi

41

2.1.4. İçme Sütü Üretimi

43

2.1.5. Peynir Üretimi

43

2.1.6. Süttozu Üretimi

43

2.1.7. Yoğurt Üretimi

44

2.1.8. Ayrancı Üretimi

44

2.1.9. Tereyağı Üretimi

45

2.1.10. Çiğ Süt Üreten İşletme Sayıları

45

2.1.11. Tarımsal İstihdam

46

2.2. TÜRKİYE'DE SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ TÜKETİMİ

47

2.3. TÜRKİYE'DE SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ DIŞ TİCARETİ

49

2.3.1. İhracat

49

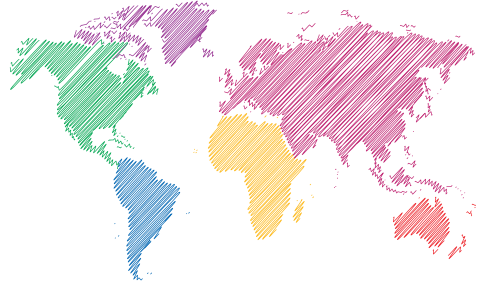
2.3.2. İthalat

51

2012 Yılı Hayvancılık Desteklemeleri

54

ÖNSÖZ

Süt sektörü ekonomide, beslenmede ve sağlıklı nesillerin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Süt; ülkemiz tarım ekonomisi içerisinde büyük paya sahip olup, hayvansal protein ihtiyacının %45'i ini karşılamaktadır. Sektörün geliştirilmesi dünya da ve Türkiye'de süt sektörü üretimi, tüketimi, stok ve ticaret bilgileri, tüketici taleplerinin belirlenmesine bağlıdır. Bu verilerle sektörün gelişimini sağlayacak politikalar oluşturulması açısından istatistikler oldukça önemli bir kaynaktır. Sektör istatistiklerinin bölgesel ve ulusal bazda tutulması, yaygınlaştırılması, bu istatistiklerin açıklanması bir kamu görevi olup bu bilgilerin yorumlanarak, değerlendirilmesi ve sonuca varılması, bu sonuçlara göre sektör paydaşlarının bilgilendirilmesi Konseyimizin ana görevidir.

Sektör kamu tarafından özel önemle desteklenmektedir. Bu destekler üretimin sürdürülebilirliğini, yeterli düzeyde gıdaya erişimi ve güvenilir gıda üretimini sağlamak açısından önemlidir.

Konsey kuruluş yönetmeliği ve yapısı gereği, faaliyetleri, yaptığı hizmetler kamunun gözetimi ve denetimi altındadır. Kamunun kamuoyuyla paylaştığı istatistikleri derlenerek, kitap halinde getirilmesini önemli bir hizmet olarak görmekteyiz. Bu konuda bizlere destek olan başta Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı çalışanları, Türkiye İstatistik Kurumu ve sektör paydaşları olan sanayici ve üretici dernek ve birliklerine teşekkür ederiz.

Kısaltmalar

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

CNIEL : Centre National Interprofessionnel de l'Economie Laitière

EUROSTAT : Statistical Office of the European Union

FAPRI : Food and Department of Agriculture

FAO : Food And Agriculture Organization

IDF : International Dairy Federation

KKTC : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

LTO : Land-en Tuinbouworganisatie (Dutch Federation of Agriculture and Horticulture)

PZ : Productschap Zuivel (Dutch Dairy Board)

USDA : United States Department of Agriculture

ZMB : Zentrale Milchmark Berichterstattung GmbH

BÖLÜM 1

DÜNYA SÜT SEKTÖR İSTATİSTİKLERİ

www.ulusalsutkonseyi.org.tr

1. DÜNYA SÜT SEKTÖR İSTATİSTİKLERİ

1.1 HAYVAN VARLIĞI

1.1.1 Sığır Varlığı

Dünyada toplam sığır varlığı 2010 yılında 1 milyar 428 milyon baş olarak açıklanmıştır. FAO verilerine göre sığır varlığı 2001 yılından bu yana düzenli bir artış göstermektedir. 2009 yılında toplam sığır varlığı bir önceki yıla göre %0,61 oranında artış gösterirken, 2010 yılındaki artış oranı %0,64 olmuştur.

Tablo 1. Dünya Sığır Varlığı (Bin Baş)

2001	1.316.410	2006	1.384.755
2002	1.327.469	2007	1.391.060
2003	1.339.479	2008	1.410.917
2004	1.353.576	2009	1.419.533
2005	1.368.504	2010	1.428.636

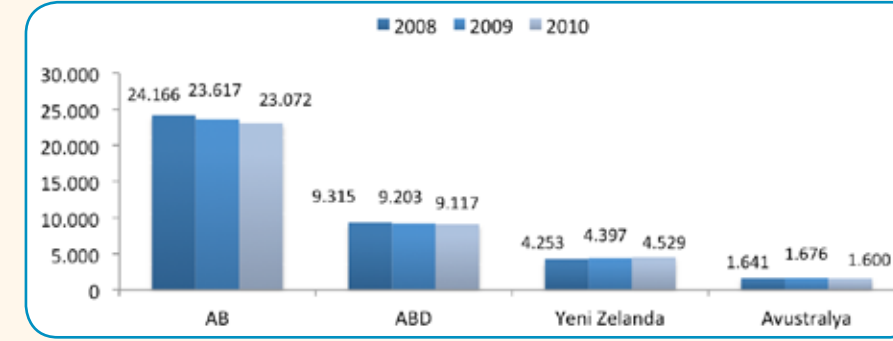
Kaynak: FAO, 2012

1.1.2. Süt İneği Varlığı

2010 yılında dünya süt ineği varlığı azalmıştır. AB’de süt ineği sayısı 2009 yılında yaşanan %2,2’lik düşüşe benzer şekilde 2010 yılında da bir önceki yıla oranla %2,3 azalarak 23,6 milyon baş olmuştur. AB ülkelerinden Almanya 4,1 Milyon, Fransa 3,6 milyon ve Polonya 2,5 milyon baş süt ineğine sahiptir. Avustralya’da sağmal inek sayısı 2010 yılında %4,5 ve ABD’de %0,9 oranında düşmüş, Yeni Zelanda’da ise %3 oranında artmıştır.

Grafik 1. Bazı Ülkelerde Süt İneği Varlığı (Bin Baş)

Kaynak: www.cla.it, 2012

1.2 SÜT ÜRETİMİ

Dünyada süt üretimi, bir önceki yılda yaşanan sıkıntıların ardından 2010 yılında %1,8 artış göstermiş ancak bu oran son on yıldaki ortalama büyümenin (%2,2) altında kalmıştır. Yüksek süt fiyatları üretimdeki artışın en büyük tetikçilerinden olurken, kötü hava koşulları (özellikle Rusya’da yaşanan kuraklık) üretimdeki artışı engelleyen faktörlerin başında gelmiştir.

Grafik 2. Dünya Süt Üretimi

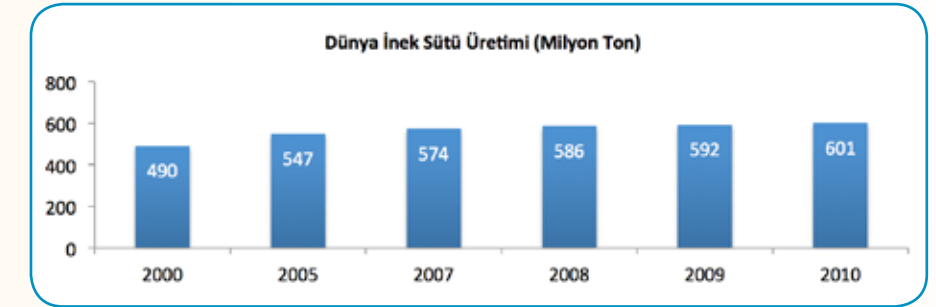

Kaynak: CNIEL, PZ, FAO, IDF, 2012

1.2.1. İnek Sütü Üretimi

Dünyada toplam süt üretiminin %83’ünü inek sütü oluşturmaktadır. İnek sütündeki artış 2009 yılında bir önceki yıla göre %0,9 olurken 2010 yılında ise %1,6 oranında olmuştur.

Grafik 3. İnek Sütü Üretimi

Kaynak: CNIEL, PZ, FAO, IDF, 2012

DÜNYA SÜT SEKTÖR İSTATİSTİKLERİ

Avrupa Birliği'nde süt üretimi batı ülkelerinde artarken birliğe üye doğu ülkelerinde üretim düşmüştür. İtalya (+%0,9), Almanya (+%1,4) ve Hollanda (+%1,9) gibi ülkelerde inek sütü üretimindeki artış daha az iken, İngiltere (+%2,5), Fransa (+%2,9) ve özellikle İrlanda'da (+%8,1) artış oranı daha yüksek olmuştur. Ancak özellikle Polonya (-%1,3) ve Romanya (-%7,9) gibi doğu ülkelerinde süt üretimi azalmıştır.

Tablo 2. İnek Sütü Üretiminde Lider Ülkeler (Milyon Ton)

Mil. Ton	2010	2009-2010 Değişim (%)
AB – 27	149,1	1,1
ABD	87,5	1,8
Hindistan*	50,0	3,1
Çin	35,8	1,6
Rusya	31,9	-2,1
Brezilya*	31,4	4,7
Yeni Zelanda	17,1	1,1
Pakistan	12,9	3,8
Türkiye	11,9	2,9
Meksika	11,0	1,5
Ukrayna	11,0	-3,4
Arjantin	10,6	2,5

Kaynak: CNIEL, PZ, FAO, IDF, 2012

*Tahmin

1.2.2. Manda Sütü Üretimi

2010 yılında manda sütü üretimindeki artış, inek sütü üretimindeki artıştan daha fazla olmuştur. 2010 yılı dünya manda sütü üretiminin 93 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. 1990 yılında manda sütü üretimi toplam süt üretiminin %8'ini oluştururken 2010 yılında söz konusu miktarın toplam üretimdeki payı %13'dür. Manda sütü üretiminin %90'ı Hindistan ve Pakistan'da gerçekleşirken; Mısır, Çin, İran ve İtalya'da da az miktarda üretim gerçekleşmiştir.

Tablo 3. Dünya Manda Sütü Üretimi (x1000 Ton)

	2000	2005	2008	2009	2010
Hindis-tan	43.428	52.070	57.549	60.057	62.200
Pakistan	17.454	20.488	21.622	22.279	22.955
Çin	2.650	2.800	2.950	3.000	3.000
Mısır	2.030	2.300	2.641	2.703	2.703
Nepal	760	895	988	1.032	1.032
İran	216	232	239	240	240
İtalya	107	206	264	275	276
Brezilya	46	46	46	46	46
Türkiye	67	38	31	33	34
Diğer	321	350	386	400	400
Dünya	67.080	79.425	86.716	90.064	92.885

Kaynak: IDF, 2012

1.2.3. Koyun ve Keçi Sütü Üretimi

Dünya toplam süt üretiminin %2,2'sini keçi sütü, %1,3'ünü koyun sütü, %0,3'ünü ise deve sütü oluşturmaktadır. 2009 yılı FAO verilerine göre dünyadaki toplam keçi sütü üretiminin %59'u Asya'da, %21'i Afrika'da ve %16'sı ise Avrupa'da gerçekleşirken; koyun sütü genel olarak Asya'da (%44) ve Avrupa'da (%34) üretilmekte, deve sütünün büyük bir kısmı da (%89) Afrika'da üretilmektedir.

Son yıllarda dünyada keçi sütü üretiminde yaşanan artış 2010 yılında daha düşük bir oranla gerçekleşmiştir. Türkiye (%3,5) ve Fransa (%6,4) keçi üretiminde ciddi artışların gözlendiği ülkeler olurken, düşüşün olduğu ülkeler Meksika (%1,0), İspanya (%2,9) ve Hollanda (%8,6) olmuştur.

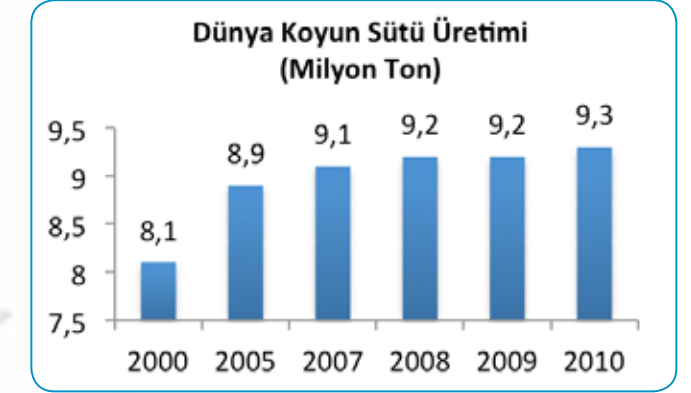
Grafik 4. Dünya Keçi Sütü Üretimi

Kaynak: CNIEL, PZ, FAO, IDF, 2012

DÜNYA SÜT SEKTÖR İSTATİSTİKLERİ

Grafik 5. Dünya Koyun Sütü Üretimi

Kaynak: CNIEL, PZ, FAO, IDF, 2012

1.2.4. 2011 Yılı Süt Üretim Tahminleri

Dünya süt üretiminin 2011 yılında %2'lik bir büyüme ile 724 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. En yüksek artışın Asya kıtasında, özellikle Çin, Hindistan gibi lider üreticilerin olduğu ülkeler ile Endonezya, İran ve Suudi Arabistan'da olması beklenmektedir.

2011 yılında dünya süt üretiminde artışlar gözlenmiş, özellikle Ocak-Mayıs döneminde Yeni Zelanda'da %12, Arjantin'de %16, Şili'de %12,6, Brezilya'da %4,1, Avustralya'da ise yalnızca %0,9 artış olmuştur.

Kuzey Yarım Kürede süt üretimindeki artış oranı Güney Yarımküreden daha düşük gerçekleşmiş, ilk 6 aylık dönemde AB'deki üretim artışı %2,2, ABD'de ilk yedi aylık dönemde %1,6'lık artış olmuş, Japonya (-%4,4) ve Rusya'da (-%1,9) ise yılın ilk aylarında üretim azalmıştır.

Çin'in süt işleme kapasitesindeki artışa bağlı olarak 2011 yılı süt üretiminde artış olduğu tahmin edilmektedir. 2010 yılının ilk 5 ayında elde edilen verilere göre süt üretimi %11,6 (7,3 milyon ton) artarken, diğer süt ürünlerindeki artış (esas olarak süt tozu) %18,4 (11,6 milyon ton) olmuştur.

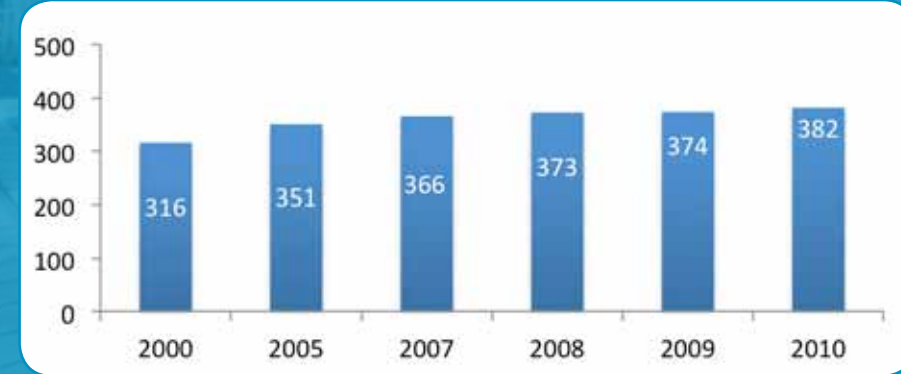
1.3 DÜNYADA ENDÜSTRİYEL SÜT İŞLEME

1.3.1. Sanayiye Aktarılan İnek Sütü

IDF verilere göre 2011 yılında dünyada sanayiye aktarılan inek sütü %2,1 oranında artış olmuştur.

Sanayiye aktarılan süt miktarı, 2009 yılındaki düşüşün ardından AB, ABD, Avustralya, Güney Afrika ve Norveç'te tekrar yükselişe geçmiştir. Ancak 2009 yılından sonra dünyada sanayiye aktarılan inek sütü Japonya, Güney Kore ve Ukrayna gibi çok az sayıdaki ülkede düşüş göstermiştir.

Grafik 6. Sanayiye Aktarılan İnek Sütünde Global Gelişim (Milyon Ton)

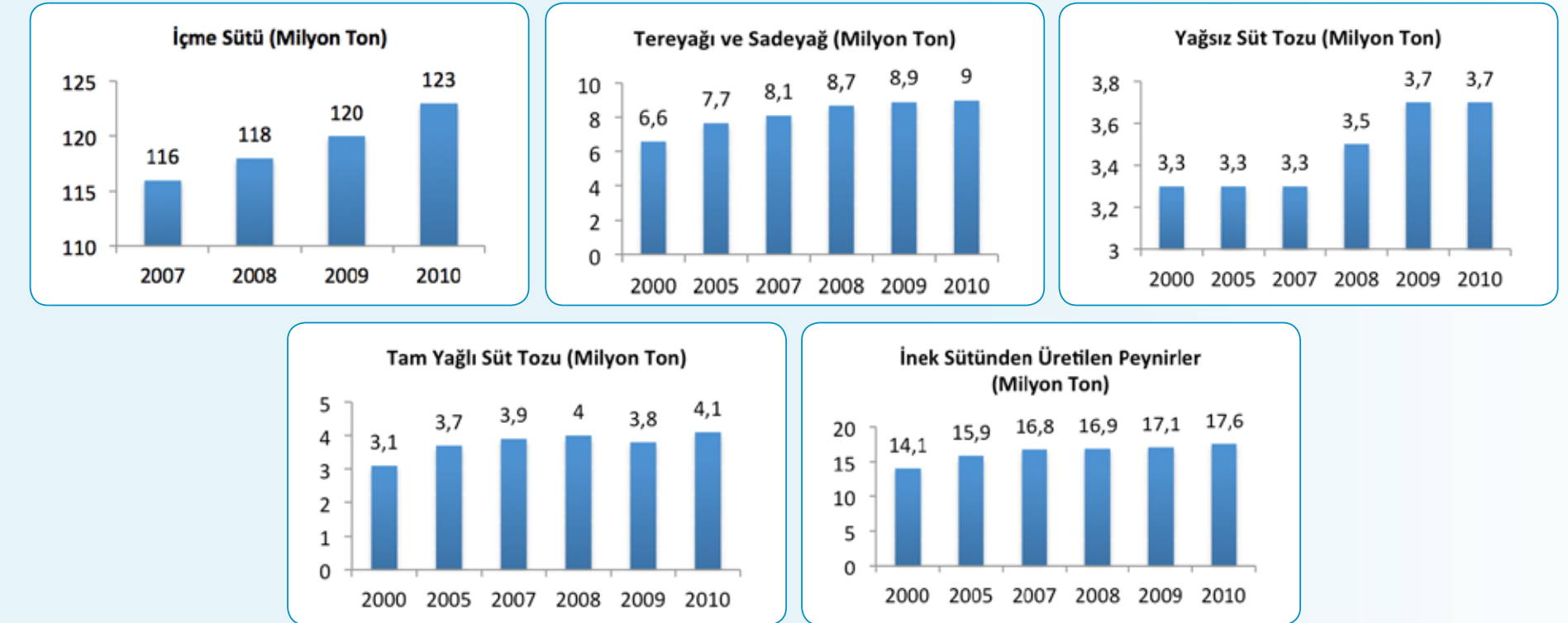
Kaynak: CNIEL, PZ, FAO, IDF, 2012

1.3.2. Süt ve Süt Ürünlerine Genel Bakış

2010 yılında endüstriyel süt ürünleri üretiminde global bir artış gözlenmiş, en düşük seviyedeki artış ise yağsız süt tozunda gerçekleşmiştir. Yağlı süt tozu üretimi ise 2010 yılında bir önceki yıla göre artmıştır. İnek sütünden elde edilen peynirlerin üretiminde 2008 – 2009 yıllarındaki artış az olurken 2010 yılında üretim diğer yıllara göre daha fazla olmuştur. Tereyağı üretiminde ise en yüksek artış 2009 yılında gerçekleşmiştir. 2010 yılında da tereyağı üretimindeki artış devam etmiş ancak artış hızı 2009 yılındaki kadar yüksek olmamıştır. Her ne kadar taze süt ürünleri için kapsamlı verilerin toplanması güç olsa da, dünyanın çeşitli bölgelerinden toplanan ulusal istatistikler içme sütü üretiminin arttığını, fermente süt ürünleri üretiminin ise 2010 yılında daha stabil seviyede geliştiğini göstermektedir.

Grafik 7. Dünya Süt Üretimini %90'ını Temsil Eden Toplam 50 Ülkede Süt Ürünleri Üretimi

Kaynak: CNIEL, PZ, FAO, IDF,

1.3.3. İçme Sütü ve Taze Süt Ürünleri Üretimi

Dünya’da içme sütü üretimi 2010 yılında başta Hindistan (%4,9), Çin (%12,2) ve Rusya (%11,3) olmak üzere artmıştır. İçme sütü üretiminin düştüğü ülkeler ise Japonya (%1,5), Güney Kore (%3,6) ile ABD (%1,5), Kanada (%2,9) ve Meksika (%13,4) dır.

İçme sütü ile karşılaştırıldığında, fermente ürünlerdeki üretim artışı daha yüksek olmuştur. Söz konusu artış özellikle ABD’de (%9,1), Rusya’da (%11,6) ve Çin’de (%13,4) daha çarpıcı oranlarda gerçekleşmiştir.

Tablo 4. Bazı Ülkelerde İçme Sütü Üretim Değişimi

İçme Sütü		
	2010 (Milyon Ton)	09/10 Yıllık Büyüme (%)
AB – 27	33,0	0,8
ABD	24,8	-1,5
Çin	14,9	12,2
Brezilya	11,2	3,1
Hindistan*	8,3	4,9
Rusya	4,9	11,3
Meksika	4,4	-3,6
Japonya	3,9	-1,5
Türkiye	1,09	-0,6

Kaynak: CNIEL, PZ, Eurostat, IDF, ZMB, TÜİK, TEPGE, 2012

Tablo 5. Bazı Ülkelerde Fermente Süt Ürünleri Üretim Değişimi

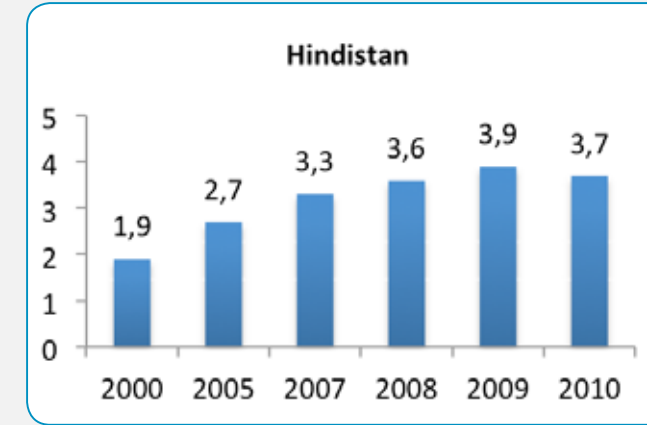
Fermente Süt Ürünleri		
	2010 (Milyon Ton)	09/10 Yıllık Büyüme (%)
AB – 27	8,2	0,7
Çin	3,6	13,4
Rusya	2,3	11,6
Türkiye	2,1	0,4
ABD	1,9	9,1
İran	1,0	5,0
Japonya	0,8	2,4
Arjantin	0,6	-6,1

Kaynak: CNIEL, PZ, Eurostat, IDF, ZMB, TÜİK, TEPGE, 2012

1.3.4. Tereyağı ve Diğer Süt Yağları Üretimi

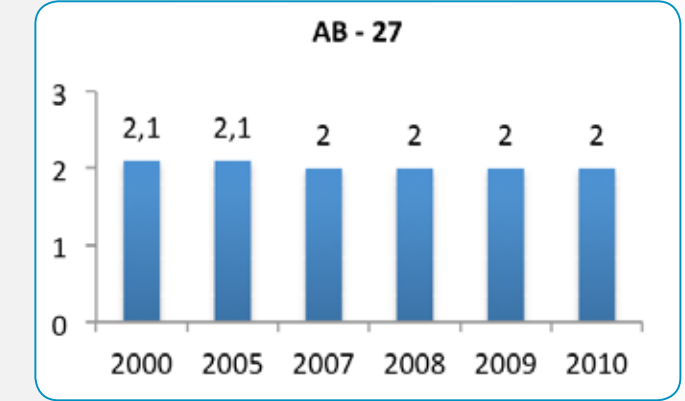
Dünya tereyağı ve diğer süt yağları üretiminin 2010 yılında 10 milyon ton civarında olduğu tahmin edilmektedir. Üretim 2009/2010 döneminde %1,8 artmış, söz konusu üretim artışı ağırlıklı olarak Hindistan’da üretilen sadeyağda gerçekleşmiştir. Tereyağı ve sadeyağ başta AB, ABD, Rusya ve Yeni Zelanda olmak üzere dünyanın pek çok bölgesinde düşmüştür.

Grafik 8. Tereyağı ve Sadeyağ Üretimi (Milyon Ton)

Kaynak: CNIEL, PZ, FAO, FAPRI, IDF, ZMB, 2012

Grafik 9. AB Ülkelerinde Tereyağı ve Sadeyağ Üretimi (Milyon Ton)

Kaynak: CNIEL, PZ, FAO, FAPRI, IDF, ZMB, 2012

Tablo 6. Tereyağı ve Sadeyağ Üretiminde Başlıca Ülke ve Bölgelerdeki Büyüme Oranları

Milyon Ton	2010	09/10 Yıllık Büyüme (%)
Hindistan	4,1	6,3
AB – 27	2,0	-1,3
ABD	0,7	-0,4
Pakistan*	0,6	-
Yeni Zelanda	0,5	-7,2
Rusya	0,2	-10,9
Türkiye	0,03	5,9

Kaynak: CNIEL, PZ, FAO, FAPRI, IDF, ZMB, TÜİK, TEPGE, 2012

*Tahmini

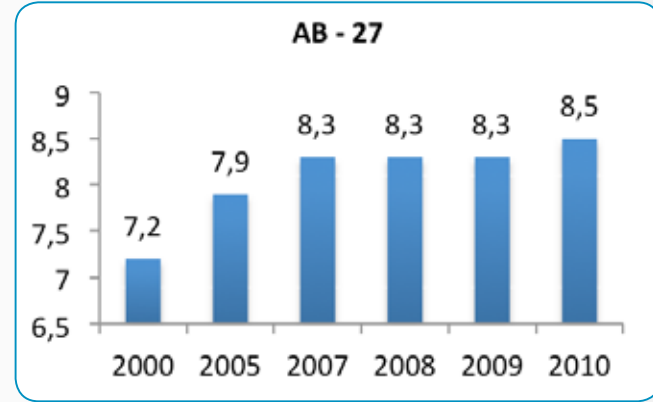

1.3.5. Endüstriyel Peynir Üretimi

Dünya endüstriyel peynir üretimi 20 milyon tonun üzerindedir. Dünya peynir üretiminin %80'inden fazlası inek sütünden endüstriyel olarak üretilmektedir. Kalan %20'lik kısım ise çiftliklerde ve üreticinin kendi tüketimi amacıyla diğer türlerden (koyun, keçi ve manda) elde edilen süt ile yapılmaktadır. Dünya toplam peynir üretiminin %70'ini Avrupa ve Kuzey ülkelerinde gerçekleştirilmektedir.

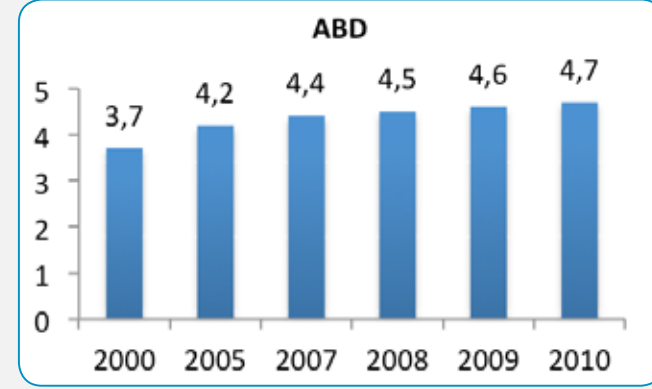
2010 yılında peynir üretiminde gerçekleşen büyüme, bir önceki yıldaki büyüme oranından oldukça yüksektir. Büyümedeki en büyük paya sahip ülkeler AB (+%2,9), ABD (+%3,4), Güney Amerika, Brezilya (+%5,5) ve Arjantin'dir (+%4,1).

Grafik 10. AB Ülkelerinde İnek Peyniri Üretimi (Milyon Ton)

Kaynak: CNIEL, PZ, IDF, ZMB, 2012

Grafik 11. ABD'de İnek Peyniri Üretimi (Milyon Ton)

Kaynak: CNIEL, PZ, IDF, ZMB, 2012

Tablo 7. Bazı Ülke ve Bölgelerde İnek Peyniri Üretimindeki Büyüme Oranları

Milyon Ton	2010	09/10 Yıllık Büyüme (%)
AB – 27	8,5	2,9
ABD	4,7	3,4
Brezilya	0,6	5,5
Arjantin	0,5	4,1
Rusya	0,4	-0,7
Kanada	0,3	3,7
Avustralya	0,3	-5,0
Ukrayna	0,3	-8,3

Kaynak: CNIEL, PZ, IDF, ZMB, 2012

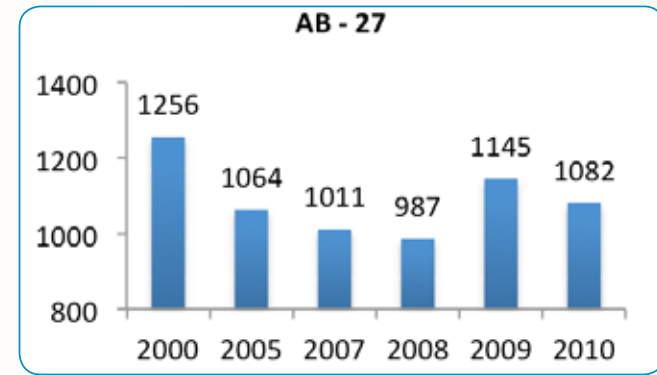

1.3.6. Süt Tozu Üretimi

2010 yılı dünya tam yağlı süt tozu üretiminin 4 – 4,5 milyon ton arasında olduğu tahmin edilmektedir. Yeni Zelanda geçtiğimiz birkaç yıl içinde yağlı süt tozu üretiminde ciddi ilerlemeler kaydederken, melamin krizinin etkilerinin halen devam ettiği Çin, 2010 yılında %2,4 büyüme gerçekleştirmiştir. Ayrıca Çin, 2011 yılının ilk beş aylık döneminde süt tozu üretimini %19,4 artırmıştır. Avrupa’da ise son 10 yıldır düşen süt tozu üretimi uluslar arası talep sayesinde 2010 yılı içerisinde %1,7 artmıştır.

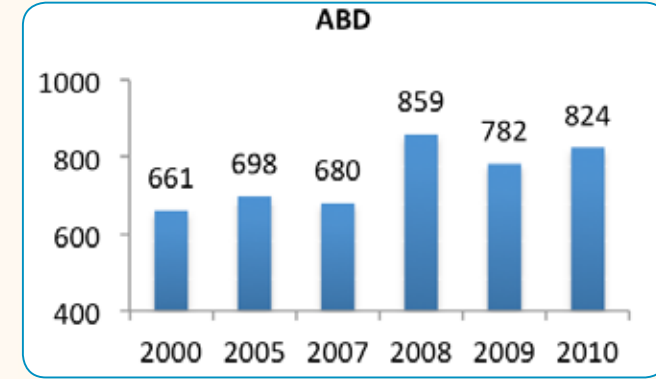
Dünya 2010 yılı yağsız süt tozu üretiminin 4 milyon ton civarında olduğu tahmin edilmektedir. AB ülkelerinde, 2009 yılında kamu tarafından 238.000 ton yağsız süttozu alımı yapılmış, 2010 yılında ise herhangi bir alım olmayıp 2009 stoklarından 65.000 tonu piyasaya sürülmüştür. 2010 yılında kamu tarafından alım yapılmaması nedeniyle bu yıla ait üretim miktarı %5,5 düşmüştür. 2010 yılında AB ve Japonya (-%7,0) haricinde dünyanın pek çok bölgesinde yağsız süt tozu üretimi artmıştır. Büyüme oranı ABD’de (+%5,4), Hindistan’da (+%8,0) ve Avustralya’da (+%20,0) yüksek olurken Yeni Zelanda’da (+%8) nispeten daha düşük bir oranlı büyüme gerçekleşmiştir.

Grafik 12. AB Ülkelerinde Yağsız Süt Tozu Üretimi, (x 1000 Ton)

Kaynak: CNIEL,FAPRI, PZ, IDF, ZMB - 2012

Grafik 13. ABD’de Yağsız Süt Tozu Üretimi, (x 1000 Ton)

Kaynak: CNIEL,FAPRI, PZ, IDF, ZMB - 2012

Tablo 8. Yağsız Süt Tozu Üretimi

x 1000 Ton	2010	09/10 Yıllık Büyüme (%)
AB-27	1082	-5,5
ABD	824	5,4
Hindistan	393	8,0
Yeni Zelanda	363	0,8
Avustralya	244	20,0
Japonya	156	-7,0

Kaynak: CNIEL,FAPRI, PZ, IDF, ZMB - 2012

Tablo 9. Yağlı ve Yarım Yağlı Süt Tozu Üretimi (x 1000 Ton)

	2010	09/10 Yıllık Büyüme (%)
Çin	1000	2,4
Yeni Zelanda	920	16,5
AB – 27	747	1,7
Brezilya	500	5,7
Arjantin	238	1,0
Meksika	213	7,0
Avustralya	158	25,0

Kaynak: CNIEL, PZ, IDF, USDA, ZMB, 2012

1.3.7. Konsantre Süt Üretimi

Konsantre süt üretiminin dünya üzerindeki coğrafi dağılımı son 30 yılda ciddi anlamda değişmiştir. 80’lerde dünya üretiminde AB, ABD ve Sovyet Rusya en büyük etkinliğe sahipken, günümüzde konsantre süt üretimi Uzak Doğu (Malezya, Tayland, Singapur ve Çin) ile Güney Amerika (Brezilya, Peru, Şili) gibi geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. FAO dünya konsantre süt üretiminin 2009 yılında 4,7 milyon civarında olduğunu tahmin etmektedir.

IDF verilerine göre konsantre süt üretimi dünyanın birçok bölgesinde artmıştır. Artış AB’de %2,4, Çin’de %3,1, Peru’da %13,7 ve ABD’de %1,3’tür.

1.3.8. Peynir Altı Suyu Ürünleri ve Kazein Üretimi

2009 yılında süt proteini arzındaki artıştan dolayı kazein üretiminde bir düşüş gerçekleşmiş ve bu durum 2010 yılına da yansımıştır. Ancak 2010 yılındaki düşüşe rağmen 2009 yılından gelen 15.000 ton fazla ile AB’de kazein üretimi 125.000 ton olarak gerçekleşmiştir.

Peynir altı suyu üretimi temelde endüstriyel peynir üretimiyle ilişkili olduğu için büyük peynir altı suyu tedarikçileri büyük peynir üretim merkezleri olan Avrupa’da, Kuzey Amerika’da ve Okyanusya’da yer almaktadır. 2010 yılında ABD 500.000 ton peynir altı suyu tozu ve konsantre peynir altı suyu ile 190.000 ton peynir altı suyu protein konsantresi üretmiştir. AB peynir altı suyu tozu üretiminin ise 1,8 milyon ton civarında olduğu tahmin edilmektedir.

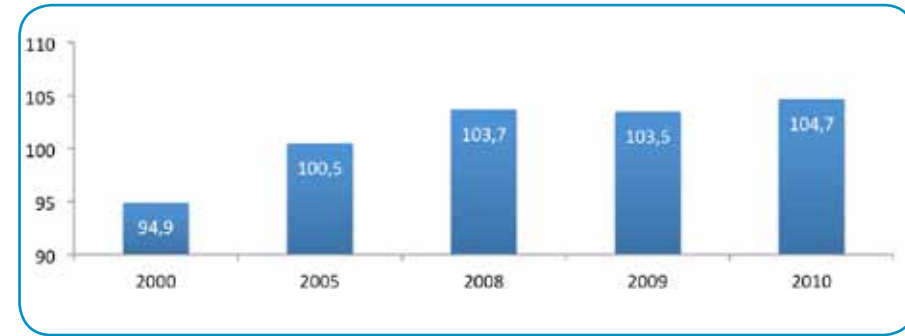
1.4 DÜNYADA SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ TÜKETİMİ

1.4.1. Global Tüketim

Global süt ve süt ürünleri tüketimi, dünya süt üretimine ve stok değişikliklerine göre belirlenmektedir. İnsanların tüketimi için kullanılan süt haricinde sütün ne kadar kullanıldığı konusunda kesin bilgi olmadığından, global tüketim sütün bütün kullanım alanlarını kapsamaktadır.

2010 yılında dünyada üretilen toplam süt miktarı 721 milyon tona ulaşmış ve bu miktar 2000 yılı ile karşılaştırıldığında %25'lik (142 milyon ton) artış olduğu belirlenmiştir. Dünyada süt ürünleri talebinde görülen güçlü artışa paralel olarak stok miktarlarında azalma olmuştur. AB stoklarında 777 bin ton azalma olurken (süt eşdeğeri olarak) ABD stoklarında ise 181 bin tonluk artış meydana gelmiştir (IDF, 2011). Tahmini olarak 6,9 milyar olan dünya nüfusunun 2010 yılında kişi başına ortalama süt tüketimi 104,7 kg süt eşdeğeridir.

Grafik 14. Kişi Başı Süt Tüketimi (Süt Eşdeğeri kg)

Kaynak: IDF, 2012

Hesaplama dünya süt üretim verilerini ve BM nüfus tahminlerini baz almaktadır.

1.4.2. Bölgesel Tüketim

Bölgesel süt tüketimi, süt üretimi ve ticarete konu olan süt ve süt ürünleri miktarı ile ölçülmektedir.

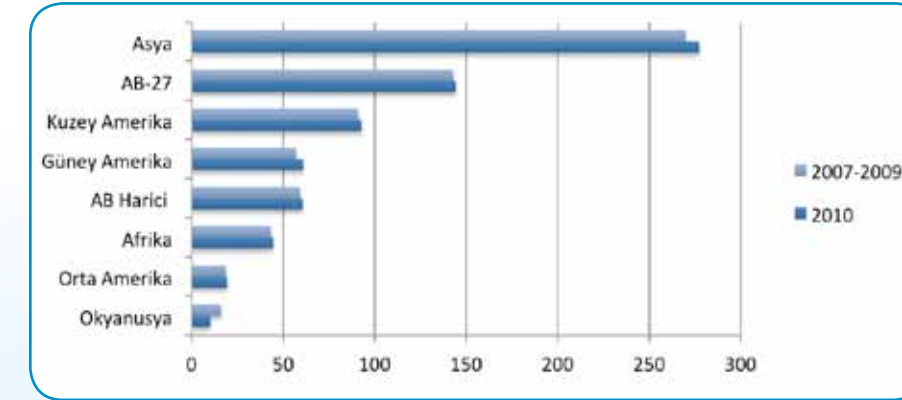
FAO'ya göre bölgesel tüketim, üretim miktarı ve dış ticaret verilerinin dikkate alınmasıyla hesaplanmaktadır. Buna göre dünyadaki toplam süt tüketiminin %39'u Asya'da, %29'u Avrupa'da ve %13'ü ise Kuzey Amerika'da gerçekleşmektedir. Asya'da kişi başı yıllık süt tüketimi süt eşdeğeri olarak 67 kg olmasına rağmen nüfus yoğunluğu nedeniyle oransal tüketimde birinci sırada yer almaktadır.

Tablo 10. Bölgeler Bazında Global Tüketim

	Tüketim 2010 (Milyon Ton)	Kişi Başı Tüketim	Dünya Tüketimindeki Payı (%)	Dünya Üretimindeki Payı (%)	Kendi Kendine Yetebilme Oranı
Asya	277,4	66,6	% 39,1	% 36,1	% 92
Avrupa	204,8	277,4	% 28,9	% 30,4	% 105
AB – 27	144,3	347,3	% 20,3	% 21,8	% 107
AB Harici	60,5	187,5	% 8,,5	% 8,6	% 101
Kuzey Amerika	92,8	269,4	% 13,1	% 13,5	% 103
Güney Amerika	60,9	155,1	% 8,6	% 8,7	% 102
Afrika	44,5	43,5	% 6,3	% 5,3	% 84
Orta Amerika	19,4	124,5	% 2,7	% 2,3	% 84
Okyanusya	10,0	273,3	% 1,4	% 3,7	% 261
Dünya	709,9	104,0	% 100	% 100	% 100

Kaynak: Hesaplamalar FAO Gıda Genel Bakış Haziran 2010 Raporu tüketim rakamlarını baz almaktadır.

Grafik 15. 2010 Bölgesel Tüketimi ile 2007-2009 Ortalama Tüketimi (Milyon Ton)

Kaynak: Hesaplamalar FAO Gıda Genel Bakış Haziran 2010 Raporu tüketim rakamlarını baz almaktadır.

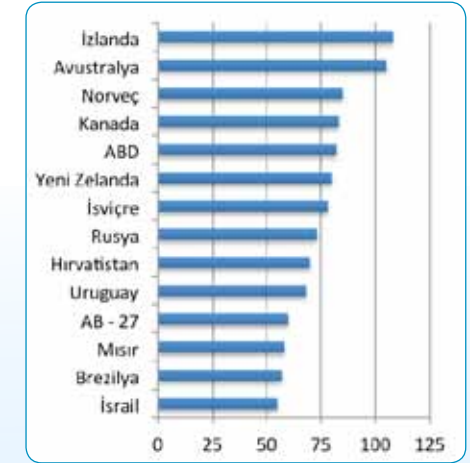
1.4.3. Ürün Bazında Tüketim

Ürün bazında güvenilir tüketim rakamlarının elde edilmesi oldukça güç olmakla beraber bu rapordaki rakamlar IDF'in ülke bazında topladığı tüketim verilerinden derlenmiştir.

1.4.3.1. İçme Sütü

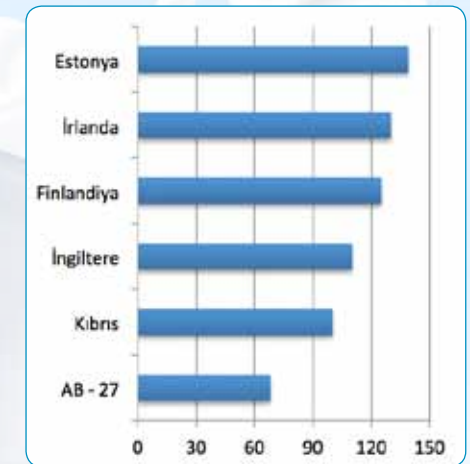
Kuzey Avrupa ülkeleri dünyada içme sütü tüketiminin en yüksek olduğu ülkelerdir. Estonya, İrlanda, Finlandiya, İngiltere ve İzlanda'da kişi başına içme sütü tüketimi 100 kg'ın üzerindedir. Estonya, İrlanda ve Finlandiya'daki süt tüketimi AB'nin toplam tüketiminin iki katından fazladır. Ayrıca, Avustralya'nın içme sütü tüketimi de Kanada, ABD ve Yeni Zelanda gibi diğer gelişmiş ülkelerdeki tüketimden %30 daha fazladır.

Grafik 16. Kişi Başı Süt Tüketimi (kg)

Kaynak: IDF, FAPRI, Eurostat ,2012

Grafik 17. Süt Tüketiminde İlk 5 AB Ülkesi (kg)

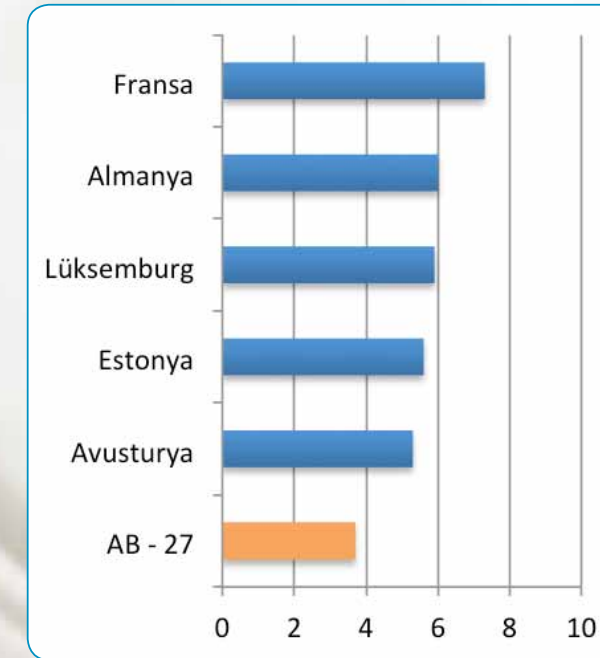
Kaynak: IDF, FAPRI, Eurostat, 2012

1.4.3.2. Tereyağı

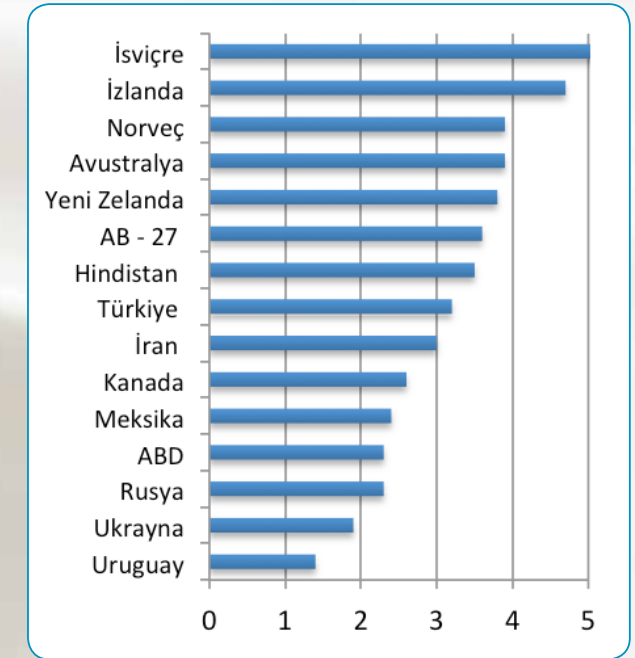
Fransa, yıllık kişi başı 7,5 kg'lık tüketimi ile dünyada en yüksek tereyağı tüketen ülke olurken bu rakam toplam AB ülkelerinde tüketilen ortama miktarın iki katına eşittir. Benzer şekilde Almanya, Lüksemburg, Avusturya gibi AB ülkeleri ile İsviçre'de de yıllık kişi başına tereyağı tüketimi oldukça yüksektir.

Grafik 18. Kişi Başı Tereyağı Tüketimi

Kaynak: IDF, FAPRI, Eurostat, 2012

Grafik 19. Tereyağı Tüketiminde İlk 5 AB Ülkesi

Kaynak: IDF, FAPRI, Eurostat, 2012

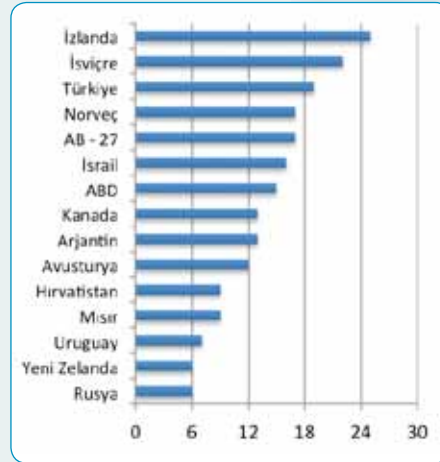

1.4.3.3. Peynir

Batı Avrupa ülkeleri, tıpkı tereyağı tüketiminde olduğu gibi, peynir tüketiminde de liderdir. Lüksemburg ve Fransa'daki ortalama peynir tüketimi AB üye ülkeleri ortalama peynir tüketiminden %50 daha fazladır. Ancak Avrupa'nın diğer bölgelerinde bulunan İzlanda, İtalya gibi ülkelerde de kişi başına peynir tüketimi oldukça yüksektir.

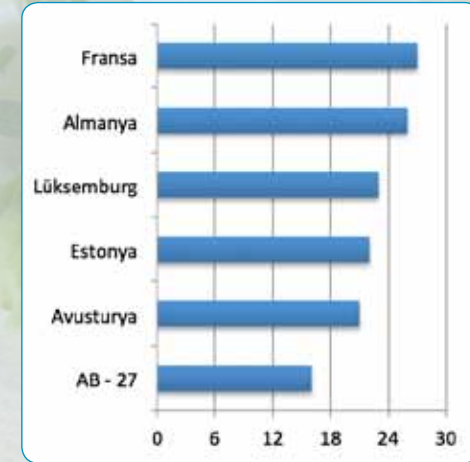
Benzer şekilde Türkiye ve İsrail'de de peynir tüketimi yüksekken, Avustralya ve Yeni Zelanda'daki tüketim diğer gelişmiş ülkelerdeki kişi başı peynir tüketimi ile karşılaştırıldığında düşük seviyelerdedir.

Grafik 20. Kişi Başı Peynir Tüketimi

Kaynak: IDF, FAPRI, Eurostat, 2012

Grafik 21. Peynir Tüketiminde İlk 5 AB Üye Ülkesi

Kaynak: IDF, FAPRI, Eurostat, 2012

1.5 DÜNYA SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ TİCARETİ

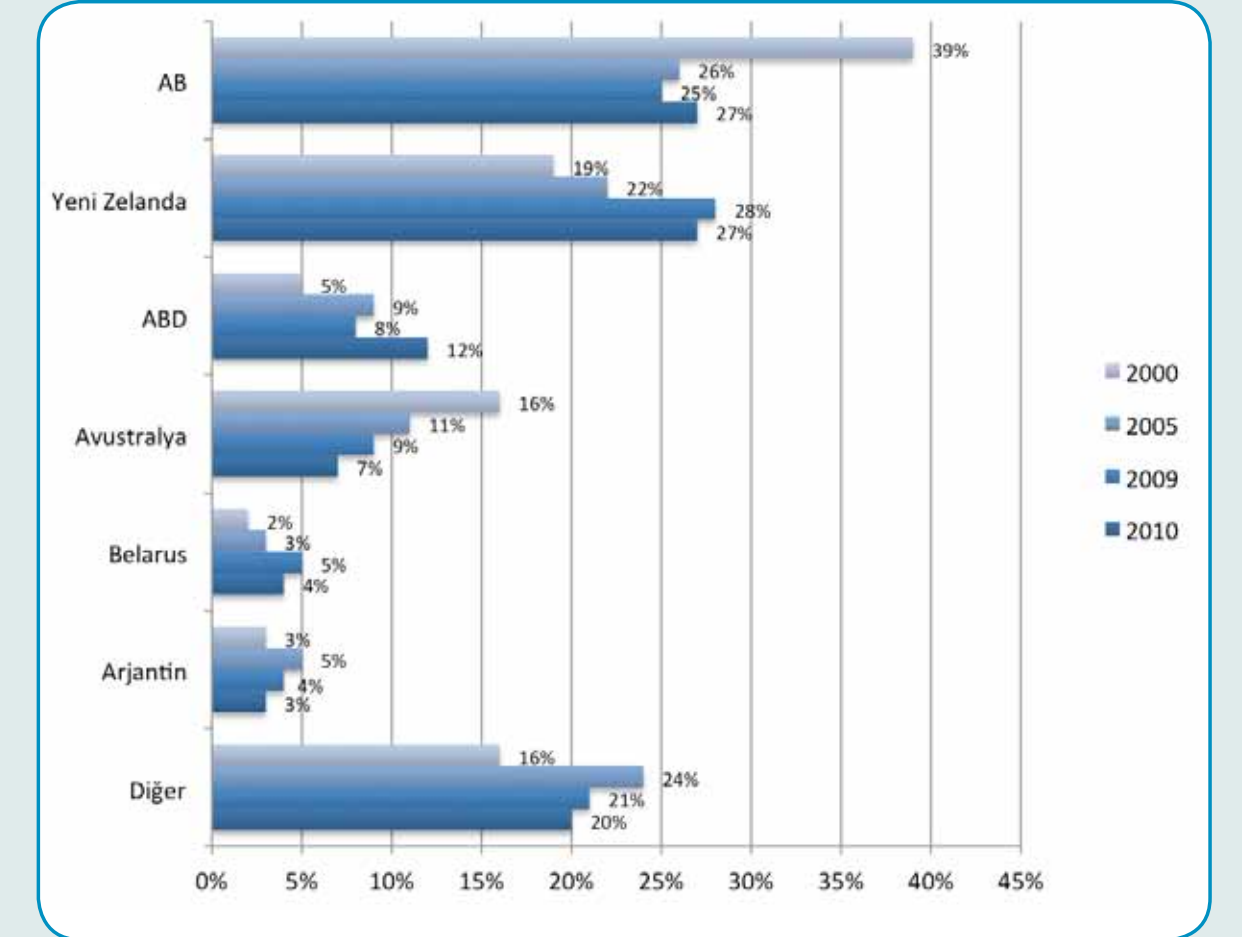
1.5.1. Giriş

Dünya süt ve süt ürünleri ticareti, çeşitli dinamiklerin etkisindedir. Dünyanın farklı bölgelerindeki süt üretimi, süt ve süt ürünlerine olan talep ve ekonomik koşullar ile ilişkilidir. Ayrıca ulusal ve uluslararası siyasi ortamdaki gelişmeler de pazar fırsatlarını ve firma stratejilerini yönlendirerek, dünya süt ve süt ürünleri ticaretini şekillendirmektedir.

1.5.2. Dünya Ticaret Hacmindeki Artış

Dünya süt ve süt ürünleri ticareti hacmi, AB iç ticareti hariç olmak üzere, bir önceki yıl ile kıyaslandığında %9 artarak yaklaşık 51,9 milyon ton süt eşdeğeri olarak gerçekleşmiştir.

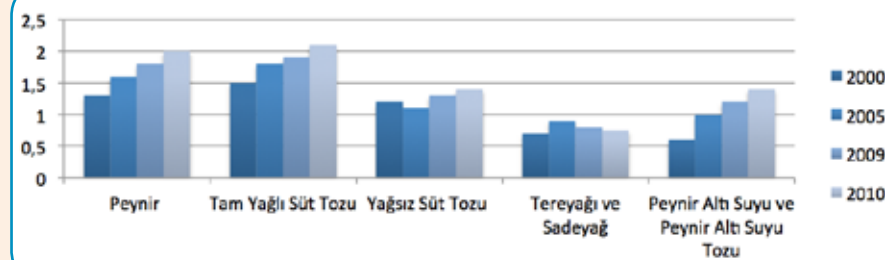
Grafik 22. Dünya Süt ve Süt Ürünleri Pazarındaki Başlıca İhracatçıların İhracat Payları (Süt Eşdeğeri Olarak, 2000-2010)

Kaynak: PZ, Comtrade, 2012

Süt ve süt ürünlerinde dünya ticaret hacmi 2000 yılından bu yana, yıl bazında ufak iniş-çıkışlarla beraber, toplamda yıllık ortalama %3 artmıştır. Bu artış, süt üretim hızından daha yüksektir. Genel itibariyle, süt üretiminin talepteki değişikliklere reaksiyon göstermesi kısa vadede gerçekleşmediğinden söz konusu açığın oluşması doğal bir durumdur ve uluslar arası ticaret arz ve talep arasındaki açığı kapatmaktadır. Kısaca ticaret hacmindeki artış üretimdeki artıştan fazla olmuştur.

Grafik 23. Dünya Süt ve Süt Ürünleri Ticareti – Ürün Bazında Ticaret Hacmi (Milyon Ton)

Kaynak: PZ, Comtrade, 2012

1.5.3. Ürün Bazında Ticaretin Gelişimi

2010 yılında global ticaretin gelişmesinde ürün kategorilerine göre önemli farklılıklar oluşmuş ve tüm ana kategorilerde tereyağı ve sadeyağ dışında hacimsel büyüme kaydedilmiş, tereyağı ve sadeyağ ticaret hacminde %8'lik azalma meydana gelmiştir.

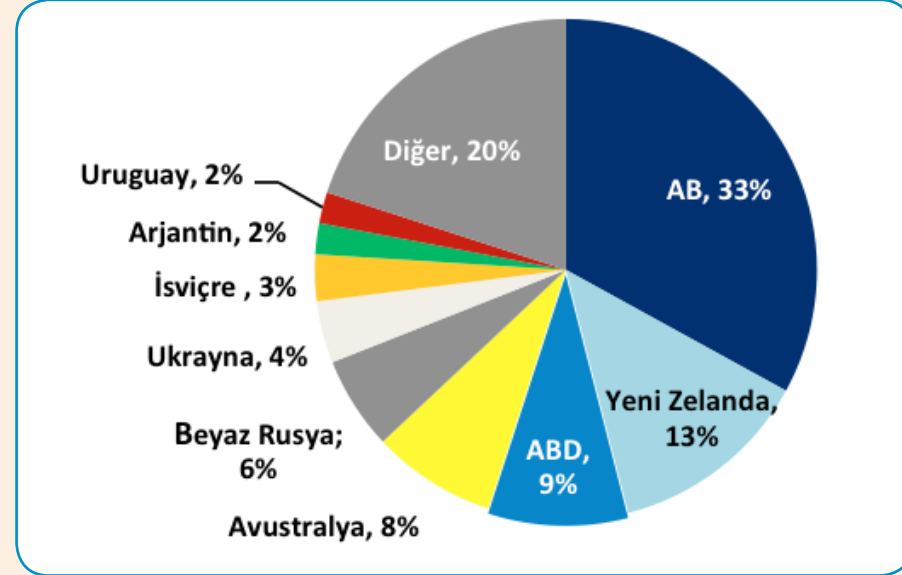
Ticaret hacmindeki en büyük büyüme, 157 bin tonluk bir artış ile yaklaşık olarak 1,5 milyon ton (%12) olarak hesaplanan yağsız süt tozu ticaretinde görülmüştür.

Uluslar arası peynir ticareti, son on yıllık ortalama büyüme oranından daha yüksek bir oranla (%8) artmış ve bu oranla peynir ticareti ilk defa 2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

1.5.3.1. Peynir Ticareti

AB 2010 yılında peynir ihracat payını %33 artırarak dünyanın en büyük peynir tedarikçisi konumuna gelmiştir. AB'nin toplam peynir ihracatının üçte birini gerçekleştirdiği Rusya'nın talebindeki güçlü artış bu oranın oluşmasında en büyük faktör olmuştur. Ayrıca, AB en büyük ikinci pazarı olan ABD'ye peynir ihracatını bir önceki yıla göre artırmıştır.

Grafik 24. Global Peynir Pazarında Lider İhracatçılar

Kaynak: PZ, 2012

AB üyesi ülkeler içinde en büyük ihracatçılar Almanya (%22), Hollanda (%14), Fransa (%13) ve İtalya (%11) toplam AB peynir ihracatının %60'ını temsil emektedirler.

2010 yılında ticaret hacmindeki en fazla büyümenin olduğu ülke %60 (174 bin ton) ile ABD olmuş ve söz konusu büyüme ile Avustralya'yı da geride bırakarak dünyanın en büyük üçüncü ihracatçısı olmuştur. Bunun yanında, Asya ve Orta Doğu'daki pazarların global büyümeye katkısı olurken bölgede en fazla gelişmeyi gösteren ülkeler Güne Kore, Japonya ve Suudi Arabistan olmuştur.

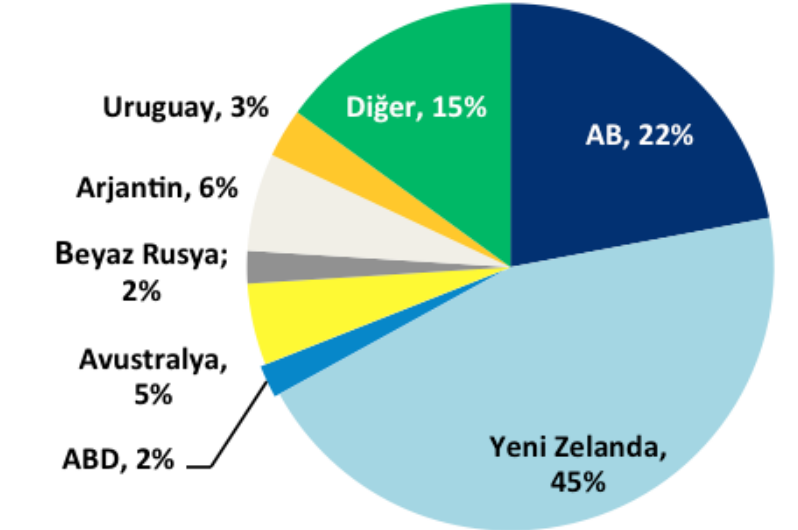
Yeni Zelanda peynir ihracatı 2010 yılında %9 oranında düşerek 257 bin ton olmuş ancak halen dünyada ki en büyük ikinci ihracatçı konumunu korumuştur.

1.5.3.2. Yağlı Süt Tozu

Yeni Zelanda, yağlı süt tozu ihracatında dünyada ilk sırada yer almaktadır. 2010 yılında ihracat miktarını %17 oranında artarak 948 bin tona ulaşmış (toplamda %45), bu toplam ihracatın %70'lik kısmını ise Çin'e gerçekleştirilmiştir.

Yeni Zelanda'yı %22'lik pay ile AB ülkeleri izlerken Arjantin ve Avustralya da yağlı süt tozu ihracatı bakımından önemli ülkelerdir.

Grafik 25. Global Yağlı Süt Tozu Pazarındaki Lider İhracatçılar (Toplam Hacim: 2,07 Milyon Ton)

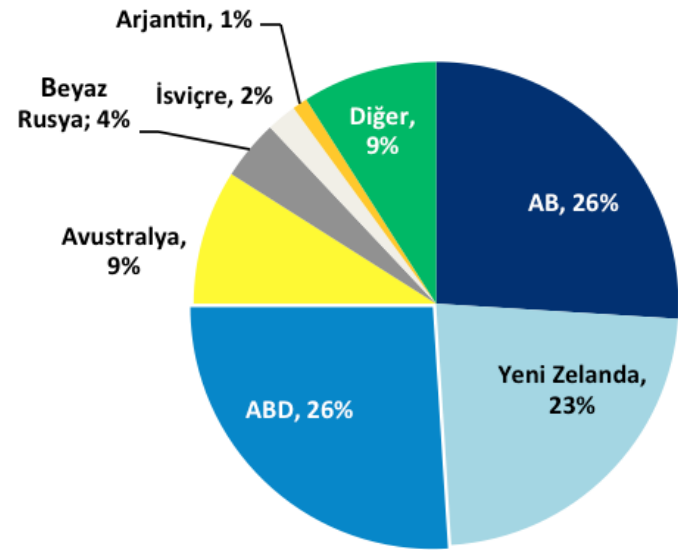
Kaynak: PZ, 2012

1.5.3.3. Yağsız Süt Tozu

Uluslararası yağsız süt tozu ticaretinde 2010 yılında görülen büyüme, AB ve ABD'nin ihracatındaki büyümeyle bağlantılıdır. AB 147 bin ton artış ile (+%64) yaklaşık olarak 379 bin ton ihracat yapmış ve bu oran ile yağsız süt tozu ihracatında en büyük büyümeyi göstermiştir. Yağsız süt tozunda AB üye ülkelerinin toplam ihracatının %43'ünü yaptıkları bölge, Afrika kıtasıdır. Ayrıca, AB'nin Asya'ya ve Orta Doğu'ya yaptığı ihracat da bir önceki yıla göre yaklaşık %50 artmıştır.

Grafik 26. Global Yağsız Süt Tozu Pazarındaki Lider İhracatçılar (Toplam Hacim: 1,46 Milyon Ton)

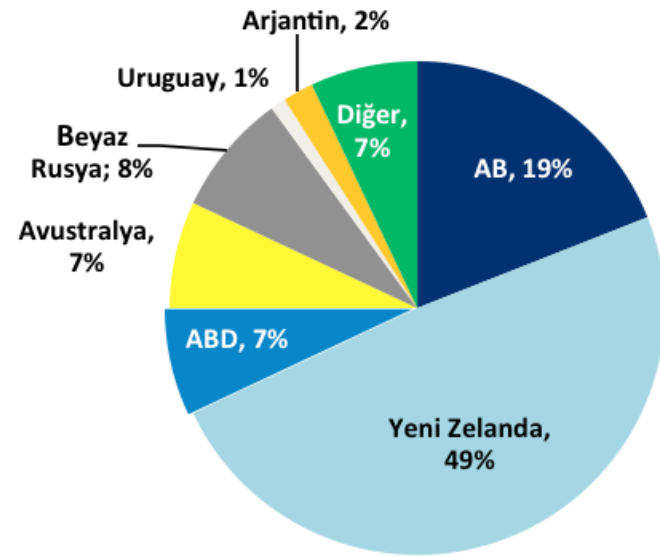
Kaynak: PZ, 2012

ABD yağsız süt tozu ihracatı 2009 yılındaki düşüşün ardından 2010 yılında %50'den fazla artarak 384 bin ton olmuştur. ABD'nin toplam yağsız süt tozu ihracatının yarısından fazlası Asya ve Orta Doğu ülkelerine yapılmaktadır.

1.5.3.4. Tereyağı ve Sadeyağ

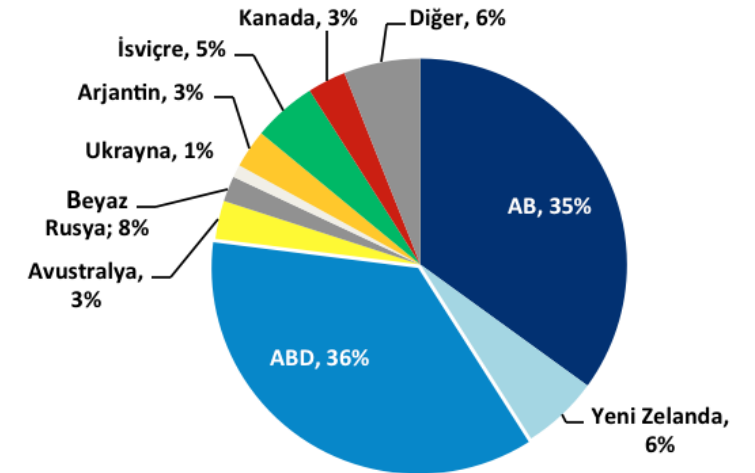
Uluslararası tereyağı ve sadeyağ piyasasında Yeni Zelanda'nın hakimiyeti vardır. Her ne kadar ülke ihracatı 2010 yılında %12 oranında düşüş göstermiş olsa da, 395 bin tonluk ihracatı ile dünya tereyağı ve sadeyağ ticaret hacminin neredeyse yarısı Yeni Zelanda'ya aittir. Ürünlerin büyük bir kısmı (%46) Asya ve Orta Doğu'ya ihraç edilirken; AB, Mısır, Çin, ABD, ve Meksika gibi ülkelere yapılan ihracat miktarlarında düşüşler olmuştur.

Grafik 27. Küresel Tereyağı ve Sadeyağ Ticaretindeki Lider İhracatçılar (Toplam Hacim: 0,8 Milyon Ton)

Kaynak: PZ, 2012

Grafik 28. Peynir Altı Suyu ve Ürünlerinde Lider İhracatçılar (Toplam Hacim: 1,31 Milyon Ton)

Kaynak: PZ, 2012

AB, Yeni Zelanda'dan sonra 155 bin ton ihracat hacmi ile dünyanın en büyük ikinci tedarikçisi konumundadır. 2010 yılındaki artışın ardındaki en büyük itici güç Rusya'ya yapılan ihracatlar olurken bu ülkeye AB'nin yaptığı ihracat, toplam ihracatın %25'ini oluşturmaktadır. 2010 yılında AB'nin üçüncü ülkelere yaptığı tereyağı ve sadeyağ ihracatı, toplam ihracatın %80'ini oluştururken birliğin en önemli ihracatçıları Hollanda (%27), Fransa (%17), Almanya (%14), Finlandiya (%12) ve Belçika (%11) olmuştur.

2010 yılında gözle görülen en büyük gelişme ABD'de yaşanırken, ülke tereyağı ihracatı neredeyse iki katına çıkarak 57 bin tona ulaşmıştır.

1.5.3.5. Peynir Altı Suyu ve Ürünleri

Dünya peynir altı suyu ve peynir altı suyu ürünleri uluslararası ticaretinde AB ve ABD'nin hakimiyeti vardır. Söz konusu iki ülke 2010 yılında toplam ticaret hacminin %70'ini oluşturmuşlardır.

ABD peynir altı suyu ve ürünleri ticareti diğer süt ürünleri ticareti ile karşılaştırıldığında 2010 yılında ciddi bir artış sergilemiş (+%29) ve toplam 465 bin ton ihracat gerçekleştirmiştir. ABD'nin en önemli ihracat bölgesi, 2010 yılında toplam miktarın üçte ikisini ihraç ettiği Asya'dır. Çin, toplam ihraç edilen peynir altı suyu ve ürünlerinde bir numaraları pazar olurken (%37), toplam ABD ihracatının ise %28'inin gerçekleştirildiği ülke olmuştur.

AB peynir altı suyu ve ürünleri ihracatı 2010 yılında bir önceki yıla göre %1 artış göstererek nispeten daha stabil bir seviyede kalarak 452 bin ton olmuş, bu miktarın da %90'ını peynir altı suyu tozu oluşturmuştur.

AB'nin üçüncü ülkelere yaptığı ihracatın yaklaşık üçte biri Fransa, Hollanda Polonya ve Almanya tarafından gerçekleştirilmiştir.

1.6 DÜNYA SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ FİYATLARI

1.6.1. Süt ve Süt Ürünleri Piyasa Fiyatları

1.6.1.1. 2010 Yılı

2010 yılı, ihracatçı ülkelerin süt arzındaki azalış ile başlamış ve yıl boyu temel ithalatçı ülkelerin talepleri yüksek seyretmiştir. Dünyada tereyağı fiyatları Mayıs ayında rekor bir fiyatla 4.100 \$/tona çıkarken diğer süt ürünleri bir önceki yıl seviyesinin biraz altında seyrederek yağsız süt tozu 3.500 \$/ton, yağlı süt tozu 3.960 \$/ton ve peynir de 4.025 \$/ton olmuştur. Bu gelişmeler de yıl başında 260.000 ton olan AB'nin süt tozu müdahale stoklarını 195.000 tona düşürmesini sağlamıştır.

1.6.1.2. 2011'deki Gelişmeler

2011 ilk yarısında uluslar arası süt ve süt ürünleri piyasası güçlü bir dönem geçirmiştir. Dünya ticaretine konu olan süt tozu miktarı ciddi oranlarda artış göstermiştir. Özellikle yağlı süt tozu 2011 yılının ilk çeyreğinde ortalama 5.000 \$/ton seviyesine çıkmış ve Haziran ayında da 3.875 \$/tona düşmüştür. Yağsız süt tozunda ise yılın ilk yarısında 2007 yılında ulaştığı en üst seviyeden düşmeye devam ederek yaklaşık 3.400 \$/tona düşmüştür. Ancak yılın ikinci çeyreği boyunca devam eden yüksek ihracat talebi yağsız süt tozu fiyatlarını, kısa bir dönem de olsa yağlı süt tozu fiyatlarını aşarak, 3.900 \$/tona yükseltmiştir.

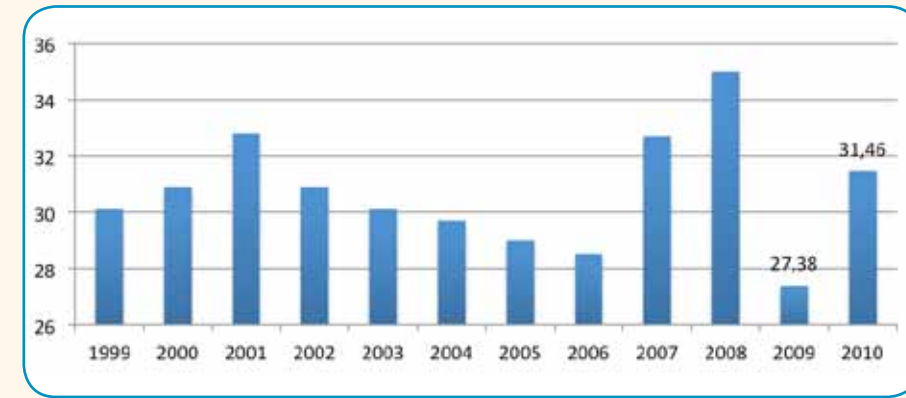
Çin, Yeni Zelanda ile yaptığı düşük tarife anlaşmasının da yardımıyla, yağlı süt tozu ithalatını ilk çeyrekte %60 artırarak en büyük market olmuş, benzer şekilde yağsız süt tozu ithalatını da %36 artırmıştır.

Mart ayında tereyağı fiyatları yeni bir rekorla 4.900 ABD \$/tona ulaşmıştır.

1.6.1.3. Çiğ Süt Fiyatları

Çiğ süt fiyatlarında 2008 ve 2009 yılında yaşanan ani düşüşlerin ardından 2010 yılında ciddi bir düzelme gözlemlenmiştir. Avrupa Birliği'nde 2010 yılında ortalama çiğ süt fiyatı 31,46 Euro/100 kg olarak seyretmiş ve bir önceki yıla göre artış %15 olmuştur.

Grafik 29. AB Ortalama Çiğ Süt Fiyatları (£/ 100 kg)

Kaynak: LTO (www.milkprices.nl)

Çiğ süt fiyatları yalnızca Avrupa'da değil dünyada da yükselmiştir. 2009 yılındaki düşüşün ardından ABD'de çiğ süt fiyatları tekrar yükselmiş, bu yükselme ise USDA'nın aylık olarak deklare ettiği üçüncü sınıf çiğ süt fiyatındaki yükselmenin etkisiyle gerçekleşmiştir.

1.7 FAO ve USDA'NIN DÜNYA SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİNE GENEL BAKIŞI

Dünyada süt ve süt ürünleri konusunda raporlar yayınlayan kurumlar FAO ve USDA olup, FAO araştırması, otuz beş ülkeden her kıta için global süt üretim tahminlerini içermekte, USDA ise on ülke için inek sütü üretim tahminlerine yer vermektedir.

Her iki raporda da veriler oldukça benzerdir. Raporlar; Çin, Hindistan ve Güney Amerika'da sürdürülebilir büyümeyi öngörmekte, ayrıca Avrupa ve Kuzey Amerika'da süt üretiminde az da olsa artış; Japonya, Ukrayna ve Rusya'da ise üretimde düşüş olacağını tahmin etmektedir. Ancak söz konusu araştırmaların Okyanusya ile ilgili tahminleri analiz tarihindeki değişiklikten dolayı birbirinden farklıdır. USDA Okyanusya için 2011 yılında ciddi bir gelişim öngörürken, FAO nispeten daha küçük bir oranlı gelişim tahmin etmektedir.

FAO ve USDA'nın 2011 Süt Üretimi İçin Temel Tahminleri

- Çin, Hindistan, Arjantin ve Brezilya'da sürdürülebilir büyüme (>%3)
- AB, ABD ve Meksika'da küçük ölçekli büyüme (<%1,5)
- Japonya, Rusya ve Ukrayna üretimlerinde düşüş
- Okyanusya üretiminde küçük ölçekli (FAO) veya sürdürülebilir büyüme (USDA)

1.7.1 FAO Gıdaya Genel Bakış Raporu

FAO 2011 yılında dünya süt üretiminde %1,9 artış beklerken, IDF ise %1,8 büyümeye beklemektedir. 2009 yılındaki süt üretiminin dünya nüfus artışıyla (%1,1 - %1,2) paralel ilerlediği de raporda belirtilmektedir. 2011 yılında beklenen üretim büyümesi her ne kadar 2005/2006'daki büyümeye ulaşmasa da (yaklaşık %3) son on yıldaki ortalama büyümenin üstünde olacağı tahmin edilmektedir.

Beklenen büyüme oranı bazı bölgelerde (Avrupa için +%0,4), bazı bölgelerde nispeten daha yüksektir (+%3,4). Ancak bölgeler arası üretim büyüme oranının, önceki yıllara göre daha az olacağı tahmin edilmektedir. Çin (+%5) ve Hindistan (+%4) başta olmak üzere Asya'daki büyüme daha istikrarlı iken bu büyüme rakamları önceki yıllara göre daha düşüktür.

Avrupa süt üretiminde genel anlamda %1 oranında artış beklenirken Ukrayna (-%3) ve Rusya'da (-%2) düşüş olacağı tahmin edilmektedir. 2010 yılında Rusya'da yaşanan kuraklık hayvan sayısında azalmaya sebep olurken, yemde yaşanan azalma nedeniyle hayvanların kesime gönderilmesi bu düşüşte etkili olmuştur.

1.7.2. USDA Dünya Süt Piyasası ve Ticareti Raporu

USDA'nın araştırmalarına dahil ettiği toplam 13 ülke, dünya inek sütü üretiminin %75'ini temsil etmektedir. Bu ülkelerin toplam üretimlerinin 2011 yılında %1,7 oranında arttığı tahmin edilmektedir. USDA süt üretiminde, ABD'den %1,5 ve AB'den %0,9 oranında büyüme beklerken, Hindistan (%4,4), Çin (%4,8) ve Arjantin'de (%4,4) daha sürdürülebilir bir büyüme öngörmektedir.

Tablo 11. FAO ve USDA Süt Üretimi Artış Tahminleri

	FAO Bütün Türlerde Süt Üretimi (%)	USDA İnek Sütü Üretimi (%)
Kanada	-	-
Meksika	0,9	0,2
ABD	1,3	1,5
Arjantin	5,7	4,4
Brezilya	3,0	3,0
AB – 27	1,0	0,9
Rusya	-1,9	-2,2
Ukrayna	-3,5	-3,5
Hindistan	4,4	4,4
Çin	5,5	4,8
Japonya	-1,3	-2,2
Avustralya*	1,1	2,9
Yeni Zelanda**	1,2	5,1

Kaynak: FAO, USDA

*Yıl, Haziran 2010'da sonlanmaktadır.

**Yıl, Mayıs 2010'da sonlanmaktadır.

BÖLÜM 2

TÜRKİYE SÜT SEKTÖR İSTATİSTİKLERİ

www.ulusalsutkonseyi.org.tr

2. TÜRKİYE SÜT SEKTÖR İSTATİSTİKLERİ

2.1. TÜRKİYE’DE SÜT SEKTÖRÜ

2.1.1. Hayvan Varlığı

Türkiye’de 2002-2009 yılları arasındaki hayvan varlığı değerlendirildiğinde, 2007’ye kadar olan süreçte sığır sayısında düzenli bir artış olduğu görülmektedir. Toplam sığır varlığında 2008’de %1,6 ve 2009’da %1,25 azalış olurken 2010 yılında bir önceki yıla göre %6,6, 2011 yılında ise %8,9 oranında artış olmuştur. Koyun ve keçi varlığında da benzer şekilde 2006-2009 yıllarında azalmalar olurken 2010 ve 2011 yılları itibariyle her iki türde de artışlar olmuştur.

Tablo 12. Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Sayıları (Baş)

Yıllar	Sığır	Manda	Büyükbaş Toplam	Koyun	Keçi	Küçükbaş Toplam
2002	9.803.498	121.077	9.924.575	25.173.706	6.780.094	31.953.800
2003	9.803.498	121.077	9.924.575	25.173.706	6.780.094	31.953.800
2004	10.069.346	103.900	10.173.246	25.201.155	6.609.937	31.811.092
2005	10.526.440	104.965	10.631.405	25.304.325	6.517.464	31.821.789
2006	10.871.364	100.516	10.971.880	25.616.912	6.643.294	32.260.206
2007	11.036.753	84.705	11.121.458	25.475.293	6.286.358	31.761.651
2008	10.859.942	86.297	10.946.239	23.974.591	5.593.561	29.568.152
2009	10.723.958	87.207	10.811.165	21.749.508	5.128.285	26.877.793
2010	11.369.800	84.726	11.454.526	23.089.691	6.293.233	29.382.924
2011	12.386.337	97.632	12.483.969	25.031.565	7.277.953	32.309.518
2002-2011 Değ. (%)	26,3	-19,3	25,7	-0,56	7,3	1,1

Kaynak: TÜİK ,2012

Tablo 13: Tür ve Irklara Göre Hayvan Sayıları

	2011			
	Sayı	Büyükbaş, Küçükbaş ve Diğer Hayvan Sayıları İçerisindeki Payı (%)	Toplam Hayvan Sayısı İçerisindeki Payı (%)	Değişim
Toplam	45.195.600		100,00	
Büyükbaş	12.483.969	100,00	27,62	9,0
Sığır	12.386.337	99,22	27,41	8,9
Kültür	4.836.547	39,05	10,70	15,2
Kültür Melezi	5.120.621	41,34	11,33	8,8
Yerli	2.429.169	19,61	5,37	-1,4
Manda	97.632	0,78	0,22	15,2
Küçükbaş	32.309.518	100,00	71,49	10,0
Koyun	25.031.565	77,47	55,38	8,4
Merinos	1.220.529	4,88	2,70	12,3
Yerli	23.811.036	95,12	52,68	8,2
Keçi	7.277.953	22,53	16,10	15,6
Kıl Keçisi	7.126.862	97,92	15,77	16,1
Tiftik Keçisi	151.091	2,08	0,33	-1,0
Diğer	402.113	100,00	0,89	-3,6

Kaynak: TÜİK, 2012

2.1.2. Sağılan Hayvan Varlığı

Sağılan hayvan sayısının değerlendirilmesinde temel kıstas doğum yapmış hayvan sayısıdır. Süt üretim miktarları, bir hayvandan laktasyon döneminde elde edilen süt miktarı ile toplam sağılan hayvan sayısı dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Türkiye’de 2002-2011 döneminde toplam sığır sayısında %26,3’lük bir artışın olmasına karşın aynı dönemde sağılan sığır sayısı %10,3 azalmış, 2011 yılında ise bir önceki yıla göre %10,2 oranında artış göstermiştir.

Tablo 14: Sağılan Hayvan Sayıları

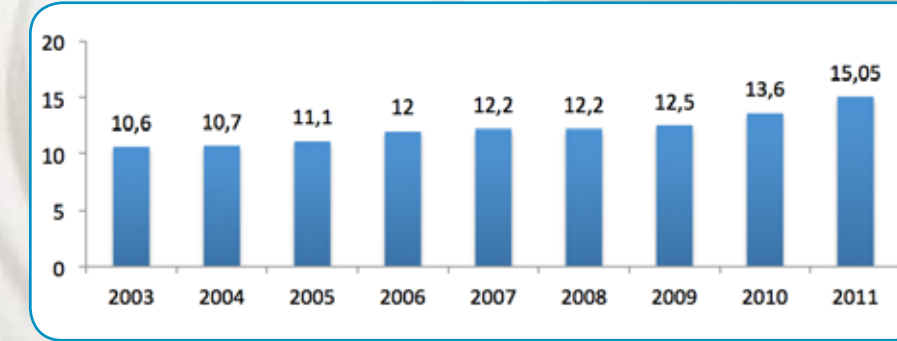
Yıllar	Toplam	Sığır	Koyun	Keçi	Manda
2002	21.634.825	4.392.568	13.637.193	3.553.438	51.626
2003	20.701.613	5.040.362	12.477.217	3.126.656	57.378
2004	16.310.848	3.875.722	9.919.191	2.476.574	39.362
2005	16.629.386	3.998.097	10.166.091	2.426.993	38.205
2006	16.890.820	4.187.931	10.245.894	2.420.642	36.353
2007	16.633.517	4.229.440	10.109.987	2.263.630	30.460
2008	15.751.542	4.080.243	9.642.170	1.997.689	32.610
2009	15.404.189	4.133.148	9.407.866	1.830.814	32.361
2010	17.586.003	4.384.130	10.583.608	2.582.539	35.726
2011	19.395.614	4.761.142	11.561.143	3.033.111	40.218
2002-2011 Değ. (%)	-10,3	8,3	-15,2	-14,6	-22

Kaynak: TÜİK, 2012

2.1.3. Türkiye’de Süt Üretimi

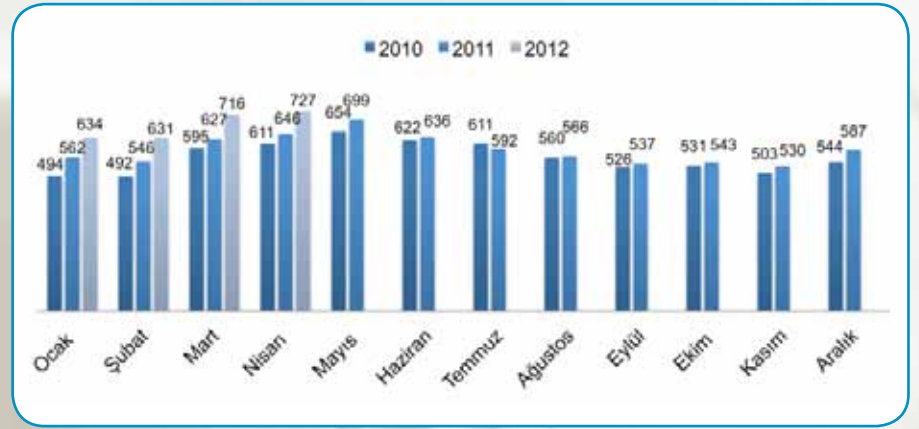
Türkiye’de toplam süt üretimi, dünya genelinde gözlenen düşüşün aksine 2011 yılında bir önceki yıla göre %10,6 oranında artarak 15,05 milyon ton olmuştur. 2011 yılında süt üretiminde gerçekleşen büyüme oranı (%10,6), 2010’da bir önceki yıla göre gerçekleşen oransal büyümeden (%8,5) daha fazladır.

Grafik 30. 2002-2011 Süt Üretim Miktarındaki Değişim (Milyon Ton)

Kaynak: TÜİK, 2012

Grafik 31. Entegre Süt İşletmeleri Tarafından Toplanan İnek Sütü Miktarı (Bin Ton)

Kaynak: TÜİK, 2012

2011 yılında entegre süt işletmeleri tarafından toplanan inek sütü miktarı bir önceki yıla göre artış göstermiştir. Sanayiye aktarılan inek sütü miktarı 2010 yılında 6.745.011 ton iken bu miktar 2011 yılı sonu itibariyle %4,8 oranında artarak 7.073.739 ton olmuştur. Bu rakamlar bize üretilen sütün %51,47’sinin entegre işletmeler tarafından işlendiğini göstermektedir.

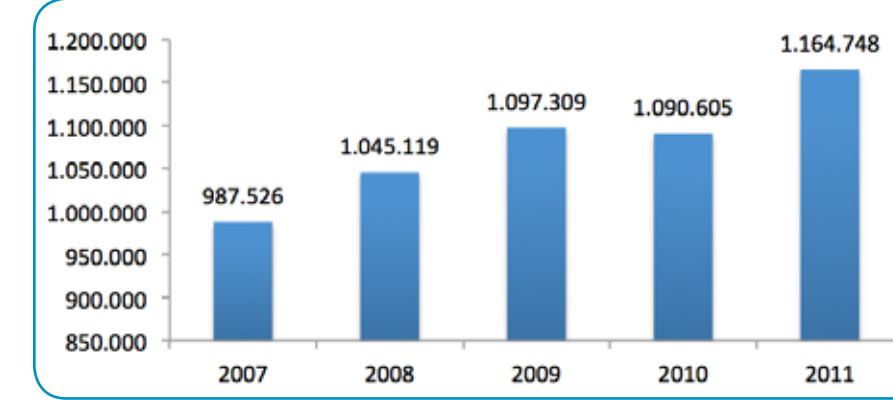

2.1.4. İçme Sütü Üretimi

2010 yılında içme sütü üretimi bir önceki yıla oranla %0,6 azalarak 1.090.605 ton olarak gerçekleşmiş, 2011 yılında üretilen toplam içme sütü miktarı ise bir önceki yıla göre %6,8 artış göstererek 1.164.748 tona ulaşmıştır. Türkiye’de içme sütü tüketimi diğer süt ürünlerine göre daha düşüktür. Ülkemizde içme sütü tüketimi düşük olmasına karşın süt ürünleri tüketimi oldukça yüksektir (Bkz 2.2)

Grafik 32. İçme Sütü Üretimi (Ton)

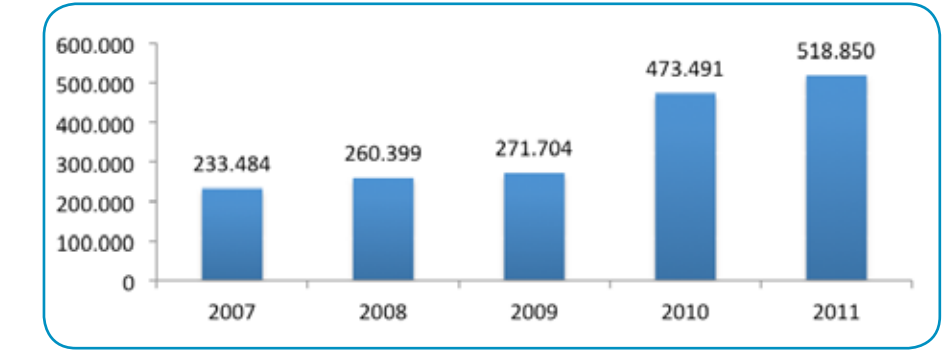
Kaynak: TÜİK, 2012

2.1.5. Peynir Üretimi

Süt ürünleri üretimi ürün bazında değerlendirildiğinde; Türkiye’de peynir çeşidi genel olarak beyaz peynir, kaşar, lor, mihalliç (kelle), çerkez, dil, otlu peynir, antep, çeçil ve urfa peyniri üretimi yapılmaktadır.

Grafik 33. Peynir Üretimi (Ton)

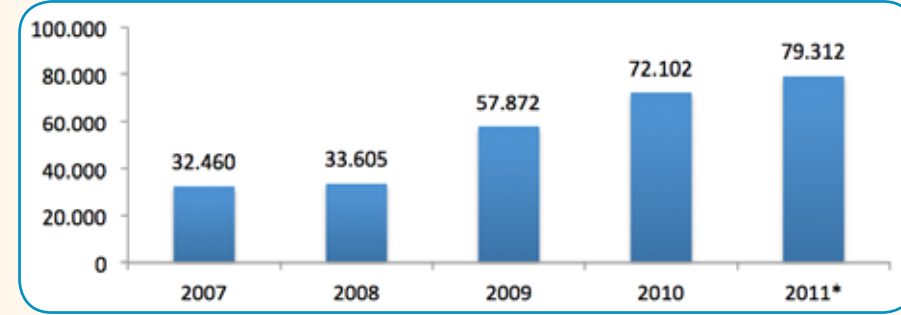
Kaynak: TÜİK, 2012

2010 yılında Türkiye’de süt üretiminde bir önceki yıla göre %8,5 oranında bir artış olurken, peynir üretiminde %74 artış olmuştur. 2011 yılındaki peynir üretimi ise %9,6’lık artışla 518.850 tona ulaşmıştır.

2.1.6. Süt Tozu Üretimi

Ülkemiz süt tozu üretimi, 2010 yılında bir önceki yıla göre %25 oranında artarak 72.201 ton olmuştur. 2011 yılında ise Çiğ Sütün Değerlendirilmesine Yönelik Destekleme Uygulama Esasları Tebliği kapsamında süt tozu üretimi desteklendiğinden, üretimin %10,6 oranında artarak 79.312 tona ulaştığı tahmin edilmektedir.

Grafik 34. Süt Tozu Üretimi (Ton)

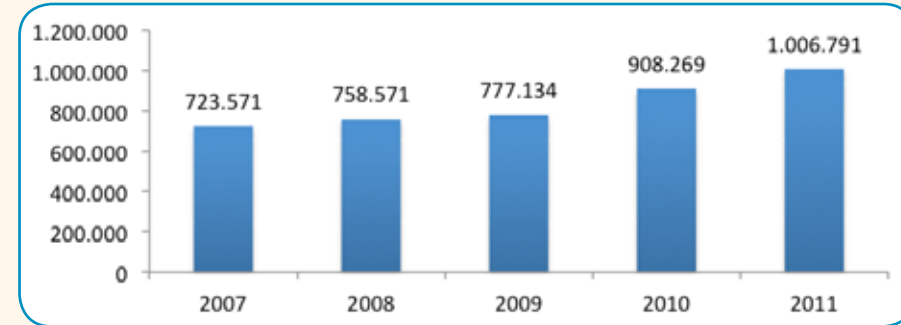
Kaynak: TÜİK, Ulusal Süt Konseyi, 2012

* Tahmin

2.1.7. Yoğurt Üretimi

Yoğurt üretimindeki artış oranı 2007-2008 ve 2008-2009 yıllarında ortalama %3,6 seviyesindeyken 2010 yılında üretim bir önceki yıla göre %16,9 oranında artmıştır. Benzer şekilde 2011 yılı için toplam yoğurt üretimi %10,8'lik büyüme oranı ile 1 milyon tonun üzerine çıkmıştır.

Grafik 35. Yoğurt Üretimi (Ton)

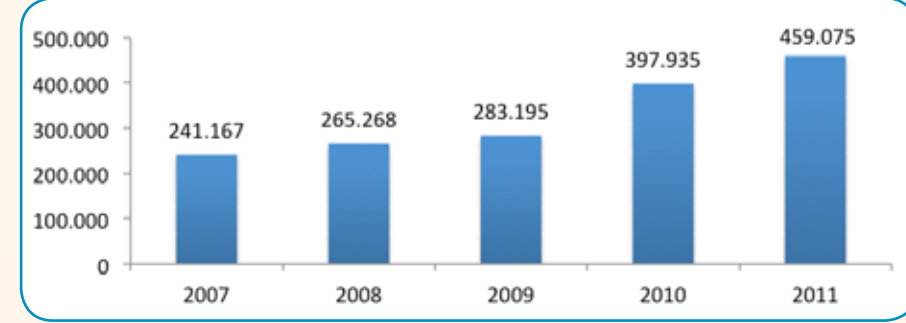

Kaynak: TÜİK, 2012

2.1.8. Ayrın Üretimi

Yıllık ortalama ayrın üretim miktarı 2007, 2008 ve 2009 yıllarında fazla artış göstermezken 2010 yılında bir önceki yıla göre artarak 397.935 bin tona ulaşmıştır. 2011 yılı için ise ayrın üretim miktarı %15,3 oranında artarak 459.075 ton olmuştur.

Grafik 36. Ayrın Üretimi (Ton)

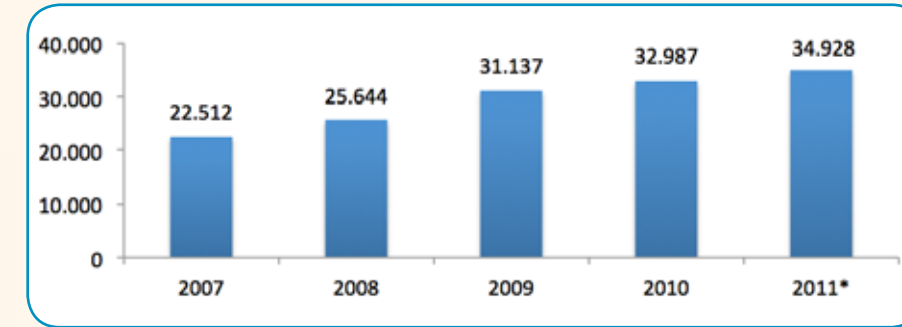
Kaynak: TÜİK, 2012

2.1.9. Tereyağı Üretimi

Tereyağı üretimi 2008 yılında bir önceki yıla göre %14 büyüme gösterirken, 2009 yılında 48.713 tonluk üretim miktarı ile bu artış %21 oranında olmuştur. 2010 yılında %6 büyüme gerçekleşerek toplam üretim 32.987 bin tona ulaşmıştır. TEPGE hesaplamalarına göre ise tereyağı üretimi 2011 yılında %5,8 artarak 34.987 tona ulaştığı tahmin edilmektedir.

Grafik 37. Tereyağı Üretimi (Ton)

Kaynak: TEPGE, 2012

* Tahmin

2.1.10 Çiğ Süt Üreten İşletme Sayıları

Türkiye'de işletme başına düşen hayvan sayısı AB üye ülkelere göre oldukça düşüktür. Kapasite anlamında işletmelerin küçük ölçekte olması; süt verimi yüksek sığır ırklarının temininde güçlüklerle, girdilerin uygun fiyatlardan sağlanamamasına, süt ürünlerinin pazarlanamamasına ve genel süt sığırıcılığının etkinliğini ve verimliliğini sağlayacak olan örgütlenmede güçlüklerle neden olmaktadır.

AB üye ülkelerinde 50-99 baş hayvana sahip işletmelerin sayısının toplam hayvancılık işletmeleri içindeki oranı %28,5 iken, işletmelerin yaklaşık %72'si 30 baştan fazla hayvana sahiptir. Türkiye'de ise işletmelerin %80,895'i 1-10 baş hayvana sahipken 51 baştan fazla hayvana sahip işletmelerin toplam süt işletmelerindeki payı %1,36'dır.

Tablo 15. Türkiye'de Süt İşletmesi Sayıları

SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ			
YILLAR	50-99 Baş Arası	100 Baş ve Üzeri	Toplam
2002	1.373	132	1.505
2010	8.762	2.737	11.499
2011	9.297	2.904	12.202
2002-2011 Değ. (%)	577	2100	711

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2012

2.1.11 Tarımsal İstihdam

2009 yılında tarım sektörünün toplam istihdam içindeki payı %24,7 iken 2010 yılında bu oran %25,2'dir. 2002-2010 yılları arasında tarımsal istihdam verilerindeki değişim dikkat çekicidir. Söz konusu yıllar arasında tarımsal istihdam oranındaki düşüş, genel itibariyle tarımsal üretimde karşılaşılan güçlükler, tarımsal faaliyetlerdeki düşük kazanç oranı ve ülkemizin temel problemlerinden biri haline gelen kırsaldan kente göç ile açıklanabilmektedir. Ancak son yıllarda kırsal kalkınmayı destekleme programları çerçevesinde tarımsal faaliyetlere olan ilgi ve yönelimde artışlar olmuştur.

Tablo 16. Türkiye'de Nüfus, İstihdam ve Tarımsal İstihdam (Bin Kişi)

	Nüfus	Toplam İstihdam	Tarım İstihdamı	Tarımsal İstihdam Oranı (%)
2002	69.626	21.354	7.458	34,9
2008	71.517	21.194	5.016	23,7
2009	72.561	21.277	5.254	24,4
2010	73.722	22.594	5.683	25,2
Ocak 2011	74.724	22.461	5.401	24,0
Şubat 2011	74.724	22.802	5.573	24,4
Mart 2011	74.724	23.286	5.786	24,8
Nisan 2011	74.724	23.955	6.030	25,1
Mayıs 2011	74.724	24.445	6.273	25,6
Haziran 2011	74.724	24.901	6.600	26,5
Temmuz 2011	74.724	24.953	6.705	26,8
Ağustos 2011	74.724	24.884	6.704	26,9
Eylül 2011	74.724	24.749	6.475	26,1
Ekim 2011	74.724	24.486	6.292	25,6
Kasım 2011	74.724	24.267	5.990	24,6
Aralık 2011	74.724	23.678	5.599	23,6

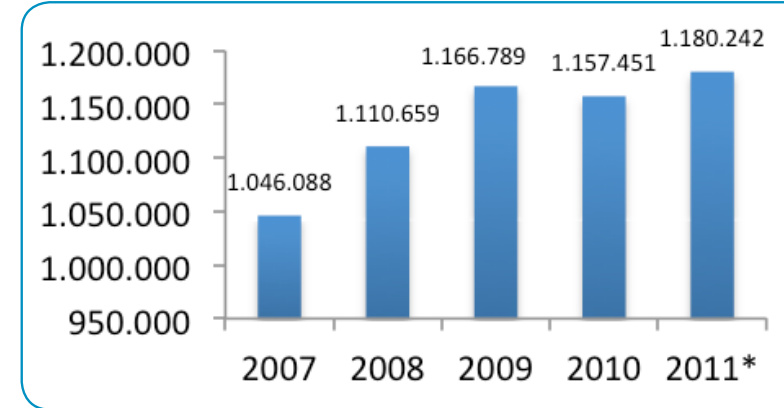
Kaynak: TÜİK, 2012

2.2 TÜRKİYE'DE SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ TÜKETİMİ

Türkiye'de içme sütü diğer süt ürünlerine göre daha az tüketilirken; ülkemizde süt daha çok yoğurt, beyaz peynir ve ayran olarak tüketilmektedir. Ayrıca gelir artışı ve kentleşme bireylerin beslenme konusunda daha bilinçli tercihler yapmasını ve dolayısıyla modern tesislerde üretilen süt ve süt ürünlerini tercih etmesini sağlamıştır. Entegre süt işletmelerinde üretilen süt ürünlerinin hane içi tüketim de ülkemizde belirli bir paya sahiptir.

Yıllar bazında süt üretimindeki artışa paralel olarak içme sütü tüketimi artmıştır. Türkiye'de içme sütü pastörize ve UHT olarak piyasaya sürülmekte olup, pastörize sütün toplam işlenen süt miktarı içindeki payı %10'dur. İçme sütüne benzer şekilde peynir tüketiminde de yıllar itibariyle artış olmuştur. Ülkemizde pazar payı en yüksek peynir çeşidi beyaz peynirdir. Ayrıca yoğurt ile beraber yöresel diğer peynirler de ülkemiz süt ve süt ürünleri pazarında ciddi bir paya sahiptir.

Grafik 38. İçme Sütü Tüketimi (Ton)

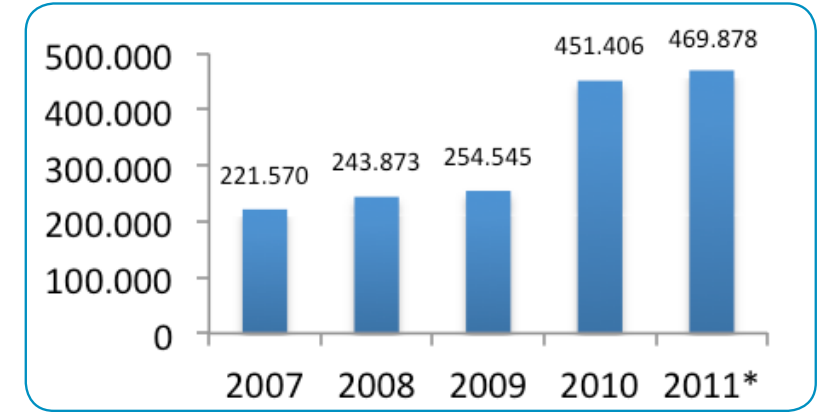

Kaynak: TÜİK, TEPGE, 2012

* Tahmin

TÜRKİYE SÜT SEKTÖR İSTATİSTİKLERİ

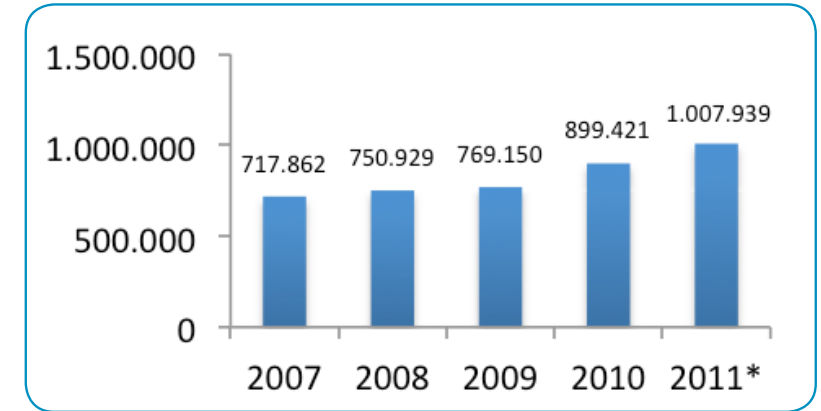
Grafik 39. Peynir Tüketimi (Ton)

Kaynak: TÜİK, TEPGE, 2012

* Tahmin

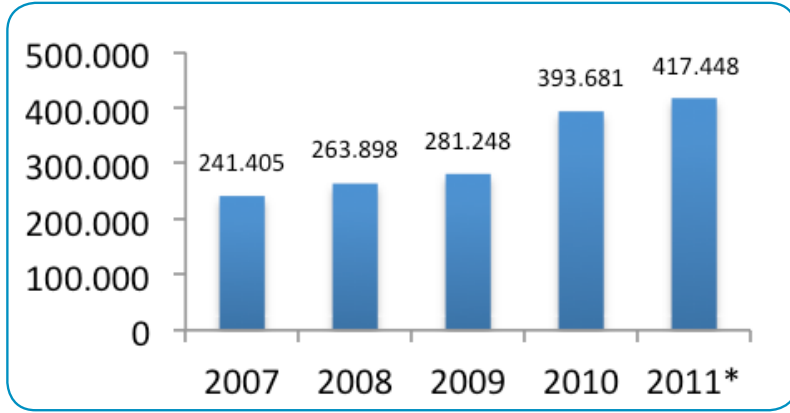
Grafik 40. Yoğurt Tüketimi (Ton)

Kaynak: TÜİK, TEPGE, 2012

* Tahmin

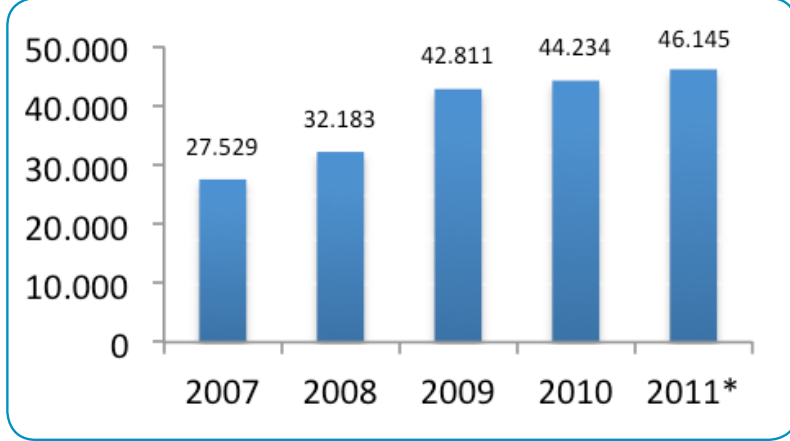
Grafik 41. Ayrın Tüketimi (Ton)

Kaynak: TÜİK, TEPGE, 2012

* Tahmin

Grafik 42. Tereyağı Tüketimi (Ton)

Kaynak: TÜİK, TEPGE, 2012

* Tahmin

2.3 TÜRKİYE'DE SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ DIŞ TİCARETİ

2.3.1. İhracat

Türkiye; başta Irak, Suudi Arabistan, Suriye, Kuveyt, KKTC, Birleşik Arap Emirlikleri, Kosova, Azerbaycan, ABD, Arnavutluk, Katar, Ürdün, Bahreyn, Mısır, Lübnan ve Pakistan olmak üzere 2010 yılında toplam 94 ayrı ülkeye ve ayrıca 8 ayrı serbest bölgeye doğrudan süt ve süt ürünleri ihraç etmiştir.

2010 yılında Türkiye'nin süt ve süt ürünleri ihracatı toplam değeri 167 milyon 993 bin dolarken, bu miktar 2011 yılında %34,5 artarak 226 milyon 44 bin dolara ulaşmıştır.

Tablo 17: Süt ve Süt Ürünleri İhracatı

			İHRACAT			
			2010		2011	
GTIP	GTIP ADI	Birim1	Miktar1	Değer (\$)	Miktar1	Değer (\$)
040110	SÜT, KREMA (KATI YAĞ ←= % 1)	KG	390.694	445.766	1.444.601	918.191
040120	SÜT, KREMA (KATI YAĞ ORANI % 1'I GEÇEN %6'YI GEÇME	KG	1.461.429	1.333.599	7.695.976	5.746.127
040130	SÜT, KREMA (KATI YAĞ ORANI %6'YI GEÇEN)	KG	4.147.371	9.593.720	6.571.067	11.994.571
040210	SÜT, KREMA (TOZ, GRANÜL VS. KATI YAĞ ORANI %1, 5'T	KG	363.820	1.827.781	8.349.643	25.455.428
040221	SÜT, KREMA (TOZ, GRANÜL VS. KATI YAĞ ORANI %1, 5'T	KG	493.313	1.741.575	1.679.106	5.305.773
040229	SÜT, KREMA (TOZ, GRANÜL VS. KATI YAĞ ORANI %1, 5'T	KG	67.330	73.711	1.519	3.733
040291	SÜT, KREMA (TATLANDIRICI İÇERMEYEN)	KG	92.644	602.970	384.177	1.445.863
040299	SÜT, KREMA (DİĞER ŞEKİLLERDE)	KG	295.216	502.176	1.006.103	1.422.826
040310	YOĞURT (KONSANTRE EDİLMİŞ)	KG	11.490.031	11.382.151	9.833.294	9.820.783
040390	YAYIK ALTI SÜT, PIHTILAŞMIŞ SÜT VE KREMA, KEFİR VS	KG	498.269	938.141	578.194	1.131.951

040410	PEYNİR ALTI SUYU VE TADİL EDİLMİŞ PEYNİR ALTI SUYU	KG	8.969.465	7.904.338	14.437.425	13.715.575
040490	DİĞER PEYNİR ALTI SUYU	KG	619.561	1.513.778	205.945	547.584
040510	TEREYAĞI	KG	211.908	1.192.972	551.055	2.389.628
040520	SÜRÜLEREK YENİLEN SÜT ÜRÜNLERİ (% 39 =←KATI YAĞ ←%	KG	56.264	377.199	60.987	495.455
040590	SÜTTEN ELDE EDİLEN DİĞER YAĞLAR	KG	4.507	27.300	24.687	179.775
040610	TAZE PEYNİR (OLGUNLAŞMAMIŞ/SERTLEŞMEMİŞ) VE LOR	KG	8.234.726	29.323.324	8.562.931	29.366.082
040620	RENDELENMİŞ/TOZ HALİNE GETİRİLMİŞ HER CİNS PEYNİR	KG	228.687	1.670.155	54.598	392.775
040630	ERİTME PEYNİRLER (RENDELENMEMİŞ/TOZ HALİNE GETİRİL	KG	12.285.607	40.762.102	11.789.640	40.932.858
040640	MAVİ DAMARLI PEYNİRLER	KG	1.306	14.608	2.715	19.471
040690	DİĞER PEYNİRLER	KG	6.031.396	30.244.331	10.115.396	43.486.100
210500	DONDURMA VE YENİLEN DİĞER BUZLAR	KG	10.915.264	26.521.486	12.058.514	31.273.944
GENEL TOPLAM			66.858.808	167.993.183	95.407.573	226.044.493

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2012

2.3.2. İthalat

Türkiye başta İsviçre, Avustralya, KKTC, Fransa, Hollanda, Ukrayna, ABD, Yeni Zelanda, İtalya, ve Danimarka olmak üzere 2006-2010 dönemi içerisinde toplam 42 ülkeden süt ürünleri ithal etmiştir. 2006-2010 döneminde süt ürünleri toplam ithalatında 2009 yılındaki düşüş hariç %77,08'lik bir artış olmuş aynı dönem bileşik büyüme oranı da %15,36 şeklinde gerçekleşmiştir.

Tablo 18: Süt ve Süt Ürünleri İthalatı

			İTHALAT			
			2010		2011	
GTIP	GTIP ADI	Birim1	Miktar1	Değer (\$)	Miktar1	Değer (\$)
040130	SÜT, KREMA (KATI YAG ORANI %6'YI GEÇEN)	KG	49.760	131.547	180.304	395.774
040210	SÜT, KREMA (TOZ, GRANÜL VS. KATI YAG ORANI %1, 5'T	KG	9.784.843	28.515.316	2.273.025	6.841.415
040221	SÜT, KREMA (TOZ, GRANÜL VS. KATI YAG ORANI %1, 5'T	KG	2.677.389	9.352.680	404.927	1.539.328
040229	SÜT, KREMA (TOZ, GRANÜL VS. KATI YAG ORANI %1, 5'T	KG	51	410	5.184	6.221
040291	SÜT, KREMA (TATLANDIRICI İÇERMEYEN)	KG	17	177	17	194
040299	SÜT, KREMA (DİĞER ŞEKİLLERDE)	KG			14	677
040310	YOGURT (KONSANTRE EDİLMİŞ)	KG	1.700	21.644	21.175	46.159
040390	YAYIK ALTI SÜT, PIHTILAŞMIŞ SÜT VE KREMA, KEFİR VS	KG	41.024	231.836	25.031	101.643

TÜRKİYE SÜT SEKTÖR İSTATİSTİKLERİ

040410	PEYNİR ALTI SUYU VE TADİL EDİLMİŞ PEYNİR ALTI SUYU	KG	108.190	195.745	108.575	224.837
040490	DİĞER PEYNİR ALTI SUYU	KG	268.727	1.257.930	113.848	919.190
040510	TEREYAĞI	KG	11.744.393	47.673.093	10.266.436	49.894.785
040520	SÜRÜLEREK YENİLEN SÜT ÜRÜNLERİ (% 39 =←KATI YAG ←-%	KG	5.000	32.012		
040590	SÜTTEN ELDE EDİLEN DİĞER YAĞLAR	KG	249.012	1.456.179	399.439	2.370.984
040610	TAZE PEYNİR (OLGUNLAŞMAMIŞ/SERTLEŞMEMİŞ) VE LOR	KG	16.039	29.793	8.424	38.819
040620	RENDELENMİŞ/TOZ HALİNE GETİRİLMİŞ HER CİNS PEYNİR	KG	35.560	245.486	91.417	588.967
040630	ERİTME PEYNİRLER (RENDELENMEMİŞ/TOZ HALİNE GETİRİL	KG	27.092	155.483	11.062	68.258
040640	MAVİ DAMARLI PEYNİRLER	KG	106.080	622.517	97.633	661.654
040690	DİĞER PEYNİRLER	KG	5.019.257	25.488.047	5.739.291	26.553.559
210500	DONDURMA VE YENİLEN DİĞER BUZLAR	KG	1.502.957	8.420.775	1.553.876	7.834.401
GENEL TOPLAM			31.637.091	123.830.670	21.299.978	98.092.083

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2012

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 2011 yılında uygulamaya konulan “Çiğ Sütün Değerlendirilmesine Yönelik Uygulama Esasları Tebliği (Tebliğ No: 2011/13)” kapsamında ihracat karşılığı hak edilen yağlı/yağsız süttozunun yurtiçinden temini esas alınmış ve ithalat belirli şartlara bağlanmıştır. 2010 ve 2011 yıllarında ithal edilen süttozu miktarlarında görülen %84,82’lik azalma bu uygulamanın başarısını ortaya koymaktadır.

ULUSAL
SÜT
KONSEYİ

Tablo 19. 2012 Yılı Hayvancılık Desteklemeleri

Destek	Şartlar						
<p>1</p> <p>Sütçü ve Kombine Irklar ve Melezleri ile Etçi Irkların Melezleri Anaç Sığır 225 TL/Baş</p> <p>Etçi Irklar Anaç Sığır 350 TL/Baş</p> <p>Anaç Manda 350 TL/Baş</p> <p>Sütçü ve Kombine Irklar ve Melezleri Anaç Sığır Soykütüğü İlave 60 TL/Baş</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hayvan Kayıt Sistemine (Türkvat) ve Soykütüğü ve Önsoykütüğü Sistemi (e-ıslah) veri tabanına kayıtlı, Sütçü, kombine ve etçi kültür ırkı melezi en az 5 baş anaç sığıra sahip, İlgili kararın 10. maddesinde belirtilen ve ulusal düzeyde üst örgütlenmesini tamamlamış bir hayvancılık örgütüne üye olan, Türkvat'e kayıtlı dişi mandaya sahip yetiştiricilere, Sütçü ve kombine ırkların anaç sığırı için soy kütüğüne kayıtlı olanlara ve etçi ırklara farklı olmak üzere hayvan başına belirtilen miktarda ödeme yapılır. <p>Anaç Sığırda Ödeme Birim Miktarları (Tek işletme olarak kabul edilen kooperatif ile birlikler hariç):</p> <table> <tr> <td>200 başa kadar</td><td>%100</td></tr> <tr> <td>201-500 baş arası</td><td>%50'si</td></tr> <tr> <td>501 baş ve üzeri</td><td>%25'i</td></tr> </table> <p>(1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre kurulmuş hayvancılık faaliyeti yürüten tarımsal amaçlı kooperatifler ile 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununa göre kurulmuş süt üretici birlikleri tek işletme kabul edilir.)</p>	200 başa kadar	%100	201-500 baş arası	%50'si	501 baş ve üzeri	%25'i
200 başa kadar	%100						
201-500 baş arası	%50'si						
501 baş ve üzeri	%25'i						
<p>2</p> <p>Suni Tohumlamadan ve Etçi Irklardan Doğan Buzağı 75 TL/Baş</p> <p>Döl Kontrolü Projesi Kapsamındaki Suni Tohumlamadan Doğan Buzağı İlave 25TL/Baş</p> <p>Suni Tohumlamadan Doğan Çevirme Melezi İlave 75TL/Baş</p>	<ul style="list-style-type: none"> E- Islah veritabanına kayıtlı anadan suni tohumlama veya etçi ırklarda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının izin almış tabii tohumlama boğası ile tohumlama sonucu doğan tüm buzağılara (dişileri Brucellosis S-19 aşısı yaptırmak şartıyla), Döl kontrolü projesi kapsamında testi tamamlayıp onaylanmış boğa sperması ile yapılan suni tohumlamadan doğanlara, Yerli ırk veya yerli ırk melezi sığırlardan etçi ırklara ait sperma ile yapılacak çevirme melezlemesi sonucu doğan buzağılara farklı olmak üzere buzağı başına ödeme yapılır. 						

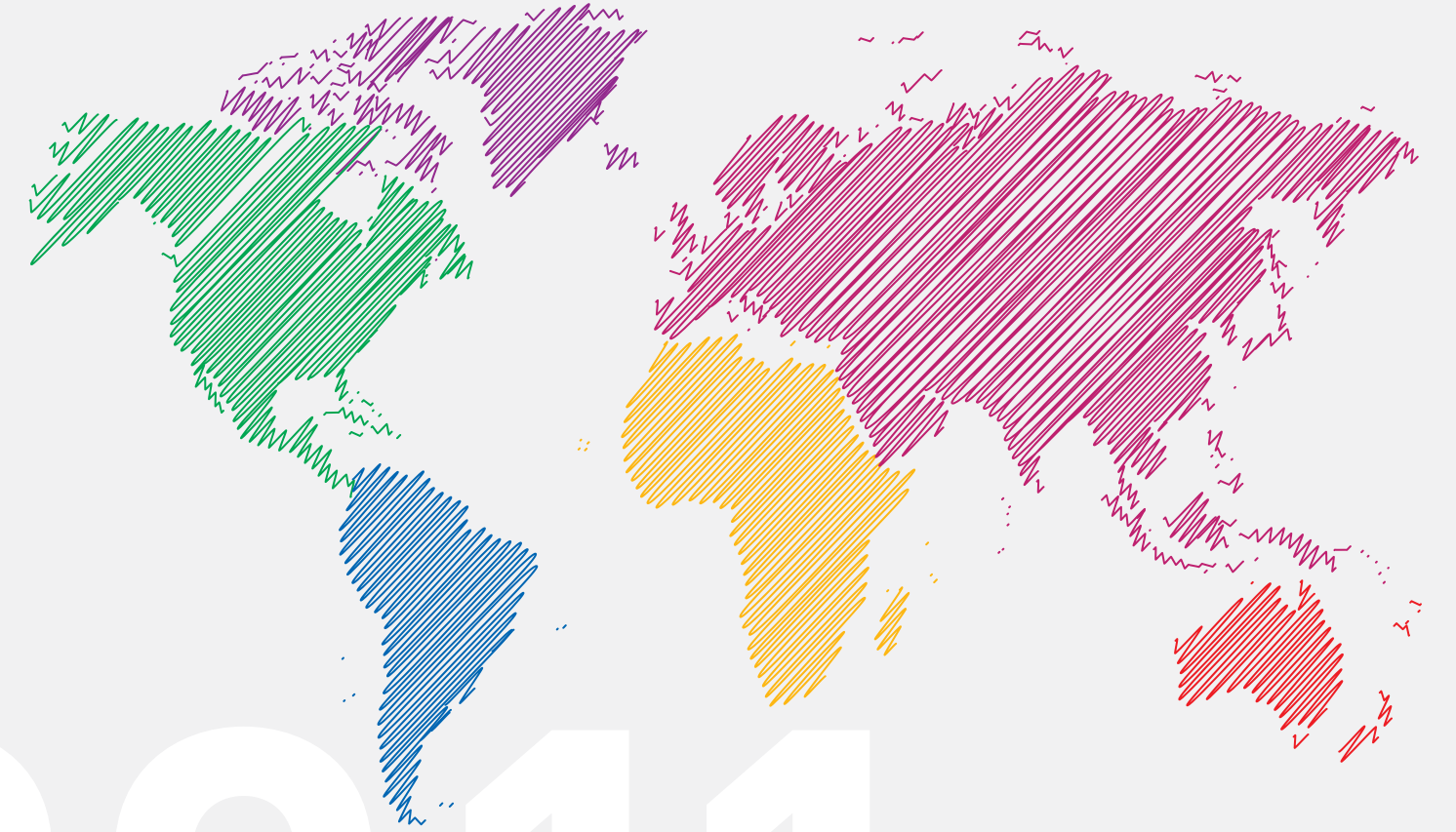
<p>3</p> <p>Koyun – Keçi 18 TL/Baş</p>	<ul style="list-style-type: none"> Damızlık koyun-keçi yetiştiriciliği yapan, Damızlık koyun-keçi yetiştiricileri birliklerine üye, Hayvanları Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı kayıt sistemine kayıtlı yetiştiricilere <p>Anaç hayvan başına ödeme yapılır.</p>						
<p>4</p> <p>Tiftik 17TL/Baş</p>	<p>Tiftik keçisi yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi ve tiftik üretiminin artırılması için;</p> <ul style="list-style-type: none"> Üretmiş oldukları tiftiği, Tiftik ve Yapağı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Tiftikbirlik)'ne ve/veya kooperatiflerine satan yetiştiricilere belirtilen miktarda ödeme yapılır. 						
<p>5</p> <p>İnek Sütü Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Belirleyeceği Dönem ve Miktarda</p> <p>Manda, Koyun-Keçi Sütü 0,15 TL/Baş</p>	<p>Üretmiş olduğu çiğ sütü;</p> <ul style="list-style-type: none"> 17/12/2011 tarihli ve 28145 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, Gıda İşletmelerinin Kayıt ve Onay İşlemlerine Dair Yönetmelik kapsamındaki süt işleme tesislerine satan, İlgili kararın 10. maddesinde belirtilen ve ulusal düzeyde üst örgütlenmesini tamamlamış bir hayvancılık örgütüne üye olan yetiştiricilere, Manda, koyun ve keçi sütü için belirtilen miktarda, inek sütü için ise soğutulmuş süte farklı olmak üzere ödeme yapılır. 						
<p>6</p> <p>Hastalıktan Ari İşletmedeki Sığır 300 TL/Baş</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hastalıktan Ari İşletmeler İçin Sağlık Sertifikasına sahip süt sığırı işletmelerinde bulunan tüm sığırlar için (damızlık boğalar dışındaki altı ay yaşın üzerindeki erkek hayvanlar hariç) hayvan sahiplerine belirtilen miktarda ödeme yapılır <p>Ari sığır başına ödeme birim miktarları</p> <table> <tr> <td>200 başa kadar</td><td>%100</td></tr> <tr> <td>201-500 baş arası</td><td>%50'si</td></tr> <tr> <td>501 baş ve üzeri</td><td>%25'i</td></tr> </table> <ul style="list-style-type: none"> Bu destekten yararlanan işletmelerdeki sığırlar için birinci fıkradaki ödeme yapılmaz. 	200 başa kadar	%100	201-500 baş arası	%50'si	501 baş ve üzeri	%25'i
200 başa kadar	%100						
201-500 baş arası	%50'si						
501 baş ve üzeri	%25'i						

7	<div>Büyükbaş Şap Aşısı : 0,75 TL/Baş</div> <div>Küçükbaş Şap Aşısı : 0,50 TL/Baş</div> <div>Büyükbaş Brucellosis : 1,50 TL/Baş</div> <div>Küçükbaş Brucellosis : 0,50 TL/Baş</div>	<div>Hayvan hastalıkları ile mücadele çerçevesinde;</div> <div><ul style="list-style-type: none"> Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca belirlenen programlı aşılama için uygulayıcılara ödeme yapılır. </div>
8	<div>Büyükbaş Koruma : 440 TL/Baş</div> <div>Küçükbaş Koruma : 75 TL/Baş</div>	<div><ul style="list-style-type: none"> Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca uygulanan proje kapsamına alınan yetiştiricilere, koruma ve geliştirme sürüleri için hayvan başına ödeme yapılır. Bu destekten yararlanan işletmelerdeki sığırlar için birinci fıkradaki ödeme yapılmaz. </div>
9	<div>Besilik Erkek Sığır</div> <div>300TL/Baş</div>	<div><ul style="list-style-type: none"> Türkvat kayıt sistemine kayıtlı Besi süresini tamamlamış erkek sığırlarını (manda dahil) Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca çalışma izni almış kombinalar veya mezbahalarda kestirilen yetiştiricilere besilik erkek sığır başına belirtilen miktarlarda ödeme yapılır </div> <div>Besilik erkek sığır başına ödeme birim miktarları</div> <div><div>300 başa kadar</div><div>%100</div><div>301 baş ve üzeri</div><div>%50</div></div>
10	<div>İşletme Başına</div> <div>375 TL Katılım Desteği</div>	<div>Çiftlik Muhasebe veri ağı sisteminin yaygınlaştırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla;</div> <div><ul style="list-style-type: none"> İstanbul, Samsun, Malatya, Adana, Konya, Bursa, Erzurum, Şanlıurfa, Nevşehir, Tekirdağ, Giresun ve İzmir illerinde örnek olarak seçilen ve çiftlik kayıt sistemine kayıtlı tarımsal işletme sahiplerine, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde katılım desteği ödemesi yapılır. </div>

11	<p>Organik Tarım (Hayvancılık)</p> <p>Aldığı Desteğe %50 İlave</p>	<ul style="list-style-type: none"> Organik tarım yapan çiftçilere hayvancılık desteklemelerine ilave olarak belirlenen organik tarım destekleme ödemesi yapılır.
12	<p>İşletme Başına</p> <p>Yıllık 600 TL</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ülkenin tarımsal yayım ve danışmanlık sisteminin çoğulcu, etkin ve verimli bir yapıya kavuşmasını sağlamak amacıyla, tarımsal danışmanlık sistemine dahil olup, kriterleri taşıyan her tarımsal işletme için destekleme ödemesi yapılır. Destekleme ödemesi kapsamına alınan her tarımsal işletme için yıllık ödeme yapılır.

2011

ULUSAL SÜT KONSEYİ

www.ulusalsutkonseyi.org.tr